

مسئله ضرورتیکه پارسان متحمل شده اند و هنوز نمی دانند که چقدر است و از قراریکه از آقایان شنبه ام می گویند مابعد ۱۸ هزار تومان که از وزارت مالیه گرفته شده است بجهت این کسب هنوز تسویه نشده است و بعد از این هم نمی دانم که تسویه خواهد شد کیسیون تقشش مابعد هنوز نتوانسته است که محل این مشکل را نماید و این مسئله پارسان يك سابقه شده است بجهت اینکه هر سال در موقع برف و زمستان کتک کوشی که وظیفه بلدیه است در مجلس شورای ملی بشود این از کجاست این از اینجا است که بعضی وزراء گوش بعرف نمایندگان ندادند و ولا در اول خرم نمایندگان دادند و وزیر داخله سابق گفتند که کسب مردم را از مال دولت حاضر کنند تا چند ماه از موقع خرم گذشته با انواع مختلفه گفتند در این مجلس که اقدامات مجدانه کرده ایم و میبینیم که آقایان راسا کتک کنند بعد از آنهم مجلس شورای ملی ناچار می شود بجهت آسایش مردم کیسیون تقشش نان انتخاب کند و بدبختانه هر چه اقدام شده از پارسان و امسال همه صرفه دیگران است اینهم از ناچار است که این ۳۶ هزار تومان را امروز از شما میخواهند چرا میخواهند برای اینکه امروز ناچار رأی میدهم اگر من بگویم رأی ندهم این ۳۶ هزار تومان را بدیادم برای ملت اسباب زحمت است و اگر بگویم ۳۶ هزار تومان را رأی بدهم و والله خود من متعجبم که چطور بگویم برای بدهید در صورتیکه دولت خودش کسب دارد چو دارد در طهران بقدر خوراک طهران موجود دارد و چنین در قزوین و ساوه و سایر جاهای دیگر بند نمیدانم با کی طرف بشویم هر چه کتبیم انعام نکرده تا اینکه حالا که برف آمد ناچار شویم که این ۳۶ هزار تومان را که خواهند شما مضطر شوید تصویب کنید بنده که یکسفر از نمایندگان تکلیف خود را میدانم برای اینکه یا ناچار خواهم خورد یا امروز باید يك شكلی بکنیم که اگر وزیر مسئول دارید از او بخواهید که ما را مطمئن کند (من باید اینرا بگویم اگر نگویم خیانت کرده ام) روز اولی که من وارد کیسیون تقشش شده میبرسم که چرا کسب مرا که بنا بود حاضر کنند در اینست حاضر نکرده اند و اینهمه خزانه میگویند که ما از وزارت داخله مساعدت خواستیم مساعدت نکردند و سوسه را خواستیم آنوقت سوسه را حاضر کرده فوری مساعدتهای وزارت داخله را مینمایند که کنگراف میآید از قزوین پنج هزار خوراک کسب تهیه نکرده اند از مال دولت و تکلیف میخواهند که غله دولت را بیاورند طهران و از وزارت داخله فوری تکلیف میخواهند که در هوای تابستان حمل کنند وزارت داخله هم جواب مینویسند بلی عقیده وزارت داخله هم همین است که این جنس فوری وارد طهران شده بالاخره معلوم میشود که پنجاه روز است که بکار اینکار را نکرده اند بنده نمیدانم برای چه بوده است آیا شدنی میان وزارتخانهها است یا یک فکر دیگری میکنند امروز اگر گفتگوی مجلس مقدس تورانی را در باب عمل این ۳۶ هزار تومان و عمل کسب خواهد کرد که مذاکره کنید و الا بکار دیگر مشغول شوید و يك حل عقدهای در اینکار بکنید که این پولی را که از مال ملت میدهید ملت بپسورد و ناواباشی و ناچار بنده اینرا سر بسته عرض کردم.

متنصر السلطان - بنده استدعا میکنم چون

این درواری است از هم تفکیک بکنند يك قهره اش راجع بولاست و اعتبار ۳۶ هزار تومان دفاع آن وظیفه بنده نیست وظیفه مخبر کیسیون بوده است و يك قهره اش اینست که اگر بخواهند دلا بل ایستاده این کسب بچه دلیل لازم است و برای چه ما باید روزی یکصد و پنجاه خوراک کسب بدهیم و مذاکرات راجع با مران طهران و حدود طهران آنها وظیفه بنده است که دفاع کنم که میسیون تقششش امران هم مستمعی هستم که اگر بخواهید این امر تسویه شود و نا آخر جلسه وقت را تمام نکنیم این دو قهره را از هم تفکیک کنیم با اجازه بدهید هر دو را مخبر کیسیون بودجه ببینند دفاع کنند چون بنده باید بوظیفه خود عمل کنم دفاع کلی برعهده بنده نیست.

رئیس - عرض کردم که دو قهره راپورت داده شده است یکی از کیسیون تقششش امران و یکی از کیسیون بودجه یکی مسئله ۳۶ هزار تومان تفاوت قیمت در این دو باب باید مذاکره کرد و رأی گرفت آنمطلبیکه در راپورت کیسیون تقششش کسب است پنج قهره است که ذکر شده است دو قهره اش همین است که در راپورت کیسیون بودجه هم ذکر شده و دو قهره اش قابل رأی گرفتن نیست در باب اینست که تقشش باید باشد یا نه این معین است که رأی تمیخواه فقط در قهره سیم است که روزی یکصد و پنجاه خوراک کسب باید تسلیم خباز ها بشود در این سه قهره باید مذاکره کنیم اول در باب شش هزار خوراک کسب کسب مذاکره میکنیم.

کمیانی میدهد از بابت خالص است چرا باید نان مرغوب باشد که خوراری يك تومان به تفاوت قیمت بفروشیم این را بنده هم برای چیست یعنی آقای کمیانی توهم قلب بکن و همچنین آن جنسی را هم که از ولایات می گیرند آنرا هم مباشر خوب است مواظب شود و نگذارند قلب بکنند جنس مرغوب هم به هندیس مقصود از این خوراری يك تومان که کسب میکنند از جنس دیوانی اشتباه نشود تقشش بچی دیگران میرود تقشش مقبذ معال عموماً در نیست تقشش بکسب خبازها یا فرمایش آقای ادیب التجار یکسب دیگران میرود در حالیکه از قزاقی که مذاکره میشود رسم طهران اینست که قیمت کسب که در میدان فروخته می شود خبازها میروند در خانه ها خوراری يك تومان و دو تومان علاوه پول میدهند می خریدن و جنس دیوانی را باید يك تومان کسب کنیم با آنها بدهیم در حالتی که تقششش عموماً مردم نمیرسد و دیگران فایده این را میبرند با بجهت بنده یکی مخالف هستم تصویب نمیکنم **سلیمان میرزا** - مطلب تا تجزیه نشود بمطلب نخواهیم رسید آقای رئیس که فرمودند فقط در تصویب شش هزار خوراک باید گفتگو شود بنا بر این بنده فقط نسبت اول اعتراضات آقای آقا شیخ اسد الله راجع اب عرض میکنم و مابقی را پس از گذشتن این جواب خواهم عرض کرد و خارج از این موضوع مذاکره نخواهم کرد دولت از قزاقی که وزارت داخله و حکومت طهران حساب کرده اند اول خرم ۷۲ هزار خوراک کسب لازم دارد و این ۷۲ هزار خوراک کسب را تصور کرده اند که اگر ۳۶ هزار خوراک را تهیه بکنند در طهران اختیار نرخ نان دست آنهاست و اهالی طهران دچار عسرت نخواهند شد از برای تهیه این ۳۶ هزار خوراک حساب کرده اند آن جنسی را که دولت دارد ۴۴ هزار خوراک پس از آنست که کاملاً دست شده آنچه مطمئن می توانم عمل کنیم چون که وسائل حمل و نقل کاملی نداریم اگر بتوانیم با این وسائل حمل و نقل ناقص که داریم در اینست حمل بکنیم که سی تان آنرا دولت میتواند تهیه کند ما بقی آن ۱۴ هزار خوراک بعضی اشکالات دارد از آنجمله شش هزار خوراک آن متعلق بان مرد آباد است که هنوز تکلیفش معلوم نیست و از این قسم اشکالات است پس از رفع آن اشکال معلوم نیست که ۱۴ هزار خوراک باقی است یا کمتر آنچه محقق الوقوع است از آن ۳۰ هزار خوراک ۱۴ هزار خوراک آنرا بطهران آورده اند مابقی را هم قرار دادش را گذاشته اند که از جمله پنج هزار خوراکش مال قزوین است که کثرتش گذاشته شده که متدرجاً بترتیبی که دولت قرار داده است خواهد رسید پس باین حساب شش هزار خوراک که دولت تصور کرده است از برای راحتی و رفاه و آسایش اهالی در اینست که کردار این شش هزار خوراک را تقاضا می کنند که مجلس يك اعتباری با آنها بدهد که اگر نتوانستند آن ۱۴ هزار خوراک را عملی تمام کنند یعنی اشکالات مثل مرد آباد اگر تمام نشد دولت آن شش هزار خوراک را از جیب خودش بپرد و وارد کند حالا بعضی از اشکالات پیش میآید که عیال ما نمیتوانیم بگوئیم مثلا در ضمن عمل بطوریکه آقای ادیب گفتند احتمال دارد آقای حاج وکیل الرعایا باز داوطلب شوند که این

حاج سید ابراهیم - می خواهم عرض کنم که این کیسیون این خوراری يك تومان را که برای تفاوت قیمت تصویب کرده است که از مال دولت بدهند بجهت آن مطلبی که آقای حاج شیخ اسد الله گفتند نیست بلکه اسباب ترقی جنس می شود و اگر آن ۱۲ هزار خوراک حالش معلوم شود بهتر می توانیم رأی بگیریم.

شش هزار خوراک را تهیه به بیشتن و بازاری بگیری و مثل عمل پارسان که شش ماه یا بیشتر یا کمتر میگردد که باید کیسیون تقشش صورتش را بدهند ندادند و یکسال هم بگذرد کسب می را که بدولت فروخته باشند تعویب ندادند باشند این وظیفه مباشر و با هیئت وزراء است گویا وظیفه ما نیست که مذاکره کنیم پس از ما يك اعتباری خواسته اند که اجازه با آنها بدهیم که این کسب ۳۶ هزار خوراک را تهیه بکنند ما باید یا آن اعتبار را بدهیم یا بدهیم آنکه گفتند آنوقت برویم بر سر آن ۳۶ هزار تومان که کیسیون بودجه راپورت داده است.

حاج سید ابراهیم - می خواهم عرض کنم که این کیسیون این خوراری يك تومان را که برای تفاوت قیمت تصویب کرده است که از مال دولت بدهند بجهت آن مطلبی که آقای حاج شیخ اسد الله گفتند نیست بلکه اسباب ترقی جنس می شود و اگر آن ۱۲ هزار خوراک حالش معلوم شود بهتر می توانیم رأی بگیریم.

دارد این شش هزار خوراک تقاضا بکنند فرشتان اینست که مجلس يك اعتباری با آنها بدهد چون از بعضی معلمات دولتی کسر شده است یعنی بلا تکلیف مانده است از قبیل مرد آباد و غیره یا اینکه واقفاً اینست که کسب دارند و اینست که را میخواهند دیگر اینکه این ۳۶ هزار تومان را که دولت ضرر میکند اگر کسب آمد بخوراری هشت تومان رسد نانرا نانتوا چه قیمت خواهد فروخت آیا در مقابل این خوراری يك تومان ضرر دولت تفاوت قیمتی از برای نان حاصل می شود و فایده ای از برای عموم اهالی تصور است یا خیر فقط از کسب دولت کاسته می شود تمام این مطالب باید روی کاغذ بیاید و معلوم شود ما ندانیم که اگر کسب دارد خوراک شهر شش هزار خوراک بگوئیم آنقدر کسب دولت تهیه کند نه اینکه ندانسته بگوئیم شش هزار خوراک کسب دارد آنوقت احتمال دارد باز حاج وکیل الرعایا دو مرتبه داوطلب شوند که من وارد می کنم و مثل کسب سابق شود باز يك پولی بگیرند و حسابش نامعلوم باشد این دو قهره معلوم باشد که اولاً چقدر کسب کسب داریم ثانیاً اینکه در مقابل ضرر دولت نرخ نان تاسر خرم بچه میزان خواهد بود گمان می کنم تا این دو مطلب بخوبی تشریح نشود نتوانیم رأی بدهیم.

سلیمان میرزا - گمان میکنم آقای وکیل - التجار توجه فرمودند عرض اولی بنده که این راپورت دارای دو جمله است و آقای رئیس هم فرمودند که این دارای دو جمله است بنا بر این بنده هیچ جواب این شش هزار خوراک را نخواهم گفت بجهت اینکه خارج از موضوع است فقط در این ۳۶ هزار خوراک عرض می کنم بطوریکه فرمودند مطلب از روی مدد باشد از برای هشت ماه تا اول خرم از قرار ماهی ۹ هزار خوراک کسب که روزی ۳۰۰ خوراک باشد ۷۲ هزار خوراک کسب لازم است ۹ هشتا ۷۲ می شود دولت تصور کرده است که این ۷۲ هزار خوراک را طوری تهیه بکنند که اسباب اطینان عموم باشد تصور کرده است نصف این مقدار که ۳۶ هزار خوراک است در این خوراکش از برای اطینان موجود کند که اگر معتکرفین جنسی را در اینبار نگاه دارند اسباب اشکال و سختی شود و مثل سال گذشته اسباب زحمت فراهم نیاید حالا اینکه فرمودند دولت يك شرایطی اینجا معین کنند که حتماً خباز باید روزی صد و پنجاه خوراک کسب از دولت قبول کند یا اینکه در فلان نرخ حتماً از دولت بخرند این هر دو غیر متصور است بجهت اینکه دولت و ماها آرزوی مان اینست که دولت همیشه سه برابر آنچه کسب لازم است داشته باشد که مردم بر رفاهیت زندگی کنند و چون نمیدانیم این آرزوی ماصورت واقع خواهد داشت یا خیر بنا بر این احتیاطاً گفتیم ۳۶ هزار خوراک کسب داشته باشیم تا مردم را معتکرفین از کسب نکتند حالا نمی توانیم دولت را مجبور کنیم که بفلان قیمت بفروشد کسب خودشان را در حال گذشته در نظر هست که دولت کسب در ۱۹ تومان وارد می کرد و ۱۴ تومان بفروخت اینجا

ملاحظه صرفه در نظر نیست می خواهم ۳۶ هزار خوراک کسب تهیه داشته باشیم از برای امنیت و رفاهیت رعایا و اگر يك ضرری بدولت برسد تقی که منظور می دارد همان استقرار امنیت و رفاهیت رعایا است چنانچه در سال گذشته حاج وکیل الرعایا فراد شد ۷۰ هزار خوراک همینطور وارد کنند و سه هزار خوراک آنرا دارد کند سه هزار خوراک آنرا وارد کرد از آن قیمتی که از برای دولت وارد شده بود از آن تر دولت بخیار داده بجهت آسایش مردم در آنجا نظر دولت در وارد کردن کسب غیر از نظر يك تجاری است و اینکه میفرماید قیمت کسب دولت را بفیاد دولت معین میکند این يك چیزی است که دولت میتواند قبلاً تعیین کند بجهت اینکه نرخ کسب بسته است بنا بر یاد کمی و عرضه داشتن کسب هر روز يك میزان خواهد داشت که قسماً می شود تعیین کرد اگر امروز کسب زیاد وارد شد باالطبع ارزان میشود اگر کم وارد شد باالطبع قیمتش بالا میرود اما آرزوی مان اینست که کسب ارزان باشد در صورتی که کسب ارزان شده اما دیگر خبازها نمیآیند کسب از دولت گران تر بخرند و اگر ما این ۳۶ هزار خوراک را تسهیل نکنیم گمان می کنم در زمستان اول بهار که کسب کم است دولت مجبور شود که این کسب را وارد کند و اگر حالا هم دولت این را وارد کرد گمان نمیکنم که محتاج باین باشد که این کسب را فوری بفروش رساند و گمان می کنم که اگر این کسب در انبار باشد مفید باشد.

وکیل التجار - گویا عرض بنده را درست ملتفت نشده اند بنده عرض نکردم که قیمت کسب که دولت وارد میکند تا آخر سال معین باشد عرض کردم هر قبضتی که کسب در میدان وارد میشود فراز بگذارد صد و پنجاه خوراک هم که از دولت می گیرند همان قیمت کسب میدان با آنها داده شود و ثانیاً هم عرض کردم که مثلاً کسب میدان هشت تومان قیمت دارد و شما کسب دولت را مدت زمان قیمت میگذارند و خوراری يك تومان ۳۶ هزار تومان تفاوت پیدا می شود این يك تومان در اصل قیمت نان هم تفاوت حاصل میکند یا خیر و صرفه اهالی و فقرا میشود یا اینکه بکسب خباز و غیره میرود بنده اینطور عرض کردم و هیچ نگفتم که حتماً و حکماً قیمت کسب مثلا شش تومان باشد تا اول خرم بنده از خدا میخواهم قیمت جنس شش تومان شود لکن میخواهم بدانم وقتیکه قیمت جنس شش تومان شد و قیمت جنس دولت را پنج تومان می گذارند این تفاوت بقرا برسد و این روزی یکصد و پنجاه تومان را از قیمت نان کسب بکنند اینرا بنده عرض کردم و عرض دیگری نکردم.

کنند گران بخرد و اینچنین مجلس در يك فصلی رأی بدهد که این یکصد و پنجاه خروار گندم دولت را خرداری بکثومان ارزانتر بفروشد آنوقت چیزیکه ارزانتر است اول اورا خوانند خرید مگر وقتی که آنچه ارزانتر مساوی نباشد با چیز گران درخوبی آنوقت رو بگران خواهد رفت .

معاضدالملک - بنده با راپورت کمیسیون موافق و گمان میکنم که مجلس هم تصویب بکند هم مسئله ۳۶ هزار تومان تفاوت قیمت راهم شهزاد خروار که رفاهیت حال عموم را رعایت کرده باشد و مساعدت احوال فقرا هم شده باشد ولی موجود وزیر داخله را اینچنین لازم می دانیم که در مجلس شورای ملی تمهید کند که رأی که مجلس شورای ملی میدهد بوقوع اجرا بگذارد و عمل بکند والا امضاء کمیسیون امروز در مقابل مجلس دفاع میکنند استواری در مقابل مجلس ندارند و نباید هم دفاع کنند خود وزیر داخله باید حاضر باشند که مجلس را اطمنان بدهند که مسئولیت کامل در مقابل مجلس بعهده بگیرند و تمهید بکنند که با وجودی که مجلس با آن اینطور مساعدت خواهد کرد در عهده میگیرند که بعد از این اسباب آسایش مردم را از باب نان فراهم خواهند کرد یا خیر مثل وزرای سابق میآیند قبول میکنند و مبرورند عمل نمی کنند .

صحیحی که بتواند راپورت بدهد تا بحال بدست نیاورده است و از این جهت هم تا بحال نتوانسته است راپورت بدهد بجهت اینکه يك حساب درهم مشغولی است که هزار جور احتمالات در آن میتوان داد آنچه محقق است اینست که ۲۴ هزار و سیصد و پنجاه تومان از بابات این گندم بول داده شده است و کلیتاً ده هزار تومان بوزارت مایه تحویل شده و باقی معلوم نیست کجا رفته است يك اثریکه از آن باقی است همان جمع شدن گندم است در بعضی نقاط که امسال جمع شدند که کاری بکنند قیمت گندم را قدری بالا ببرند حالا باید بدانیم که این شهزاد خروار را هم برای همین مصرف میخواهند یا برای رفاهیت مردم حالا اینچنین نوشته اند که يك اعتباری دولت میخواهد اینجا صرفاً بنویسند که چه قسم تهیه میخواهند بنمایند فقط شهزاد خروار گندم میخواهند تهیه کنند و این را هم از گندمهای اطراف طهران میخواهند تهیه نمایند یا اینکه بفرستند از خارج میخواهند بفرستند یا بوزارت مایه خوب بود بطور وضوح بنویسد که دولت این شش هزار خروار گندم را از خارج تهیه خواهد کرد و تهیه اش از برای دولت بخوبی ممکن است یا خیر به عقیده بنده تا این توضیحات بخوبی داده نشود نتوانیم رأی بدهیم .

ارباب کیخسرو - بنده نمیدانم دولت عبارت از آنست که فقط بمحیطه طهران نظر داشته باشد یا باید بتمام جاهای دیگر ایران هم نظر داشته باشد که باید مجلس وقت خودش را صرف کند از برای نان طهران و آنوقت که باید دولت اقدامات خودش را بکند نمیکند و اسباب زحمت می شود در اینجا مکرر از وزیر داخله هر عصر سؤال شد و جوابهایی که دادند اقدام شده است و میشود میخواستم بدانم بعد از آنکه آن جوابها را دادند مشغول کی هستند این عرض اول بنده است فقره دوم اینست که تاوزرا حاضر نباشند و توضیحات و اطمنان کامل در این باب بمانند ما نمی توانیم رأی بدهیم خصوصاً در باب آن ۱۷ هزار خروار گندم که سال قبل که معلوم نیست در کجا است بنده که بکنفر نماینده هستم باید بدانم که حساب آنچه شده است و یکجا رفته است باید درست و کلا بمانند چقدر بول از طرف دولت گرفته شده است چقدر جنس تحویل دولت شده است بقیه جنس در کجا مانده است نه اینکه يك میلی نباید تصویب کنیم و ندانیم چه خواهد شد حساب سال گذشته همین طور باقی است حساب امسال هم برود روی آن و تا ابدا مطلع نباشیم که چه شده است ما مگر در در اینجا امتحان کرده ایم مثلا يك مالیاتی وضع کرده ایم و وضع کردن او آسان است لکن نمایانیم بول آن یکجا میرود و در کجا جمع میشود و بچه مصرف میرسد و چه افاقه برای عموم حاصل میشود اینها را نمیدانیم حالا دیگر باید قول صریح که محل اطمنان ما باشد بمانند که بقلان مصرف میرسد و آسایش عموم حاصل می شود تا ما نتوانیم رأی بدهیم .

شد حالا بگریح تنفس است مجلس بجهت تنفس متفرق شد مجدداً جلسه تشکیل شد .

آقا میرزا مرتضی قلیخان - طرح است که بمجلس مقدس پیشنهاد شده است خواننده میشود بیسارت ذیل قرائت نمودند اهمیت مساویین وزرا و لزوم تعیین تکالیف و اندازه مسئولیت آنها را از امور واضحه و تا هنوز قانونیکه تکالیف آنها را در وزارتخانه و در مجلس شورای ملی معین نماید وضع نشده - لهذا چند ماده مناسب مقتضای حال و احتیاج پیشنهاد مجلس شورای ملی می نماید .

ماده (۱) - لزوم وجود معاون وزیر در هر يك از وزارتخانه ها اکثریت آراء هیئت وزرا معین میشود ماده (۲) - اینصوب معاون هر وزیر بمذاکره معین خود اموال و مقبول بتصویب رئیس الوزرا است ماده (۳) - معاونین که وزیر تعیین کرده در غیر موانع استعفا می خود او عزل نمیتواند کرد مگر با توثیق تصریحی که موجب عزل است ماده (۴) - معاون وزیر باید رئیس الوزرا با خود وزیر پس از تعیین در مجلس شورای ملی شاهها معرفی نماید ماده (۵) - با وجود وزرا در وزارت معاونین حق دخول در شور مجلس شورای ملی و مشاوره وزرا داشته لکن حق رأی ندارند ماده (۶) - معاونین وزرا مشاغل مجلس را نمیتوانند جواب داد لکن با وجود وزیر مورد استیضاح رافع نمیتوانند ماده (۷) - در ادوات انفصال هیئت وزرا معاونین در تمام امور راجعه بوزیر قائم مقام آنها بوده صاحب رأی در مشاوره و زارنی و در مقابل مجلس مورد سؤال و استیضاح میشوند ماده (۸) - هر گاه یکی از وزرا منصرف یا زیاده از سه روز در سفر و یا مرض باشد معاون او در تمام امور راجعه بوزیر قائم مقام او صاحب رأی در مشاوره وزرا و در مقابل مجلس مورد استیضاح میشود ماده (۹) - معاونیکه مسئولیت شبه مخصوصی از امور يك وزارتخانه رسماً بعهده او محول شده در امور راجعه بآن شمه برای او مثل وزیر منوط اعتبار و در مقابل مجلس شورایی مورد سؤال و استیضاح میشود ماده (۱۰) - هیئت وزرا باید وزیر بمذاکره معین مجبور بقبول معاون سابق نبوده حق دارد بترتیب مذکور در ماده ۲ معاون دیگر اختیار کند ماده (۱۱) - در صورتیکه وزیر و معاون وزارتخانه بسببی موجود نباشند مدیر کل آن وزارتخانه بانصورتی قائم مقام او بوده تکالیف و مسئولیت وزیر بعهده او تعلق میکند (لسان الحکماء) و آقا شیخ ابراهیم و ۱۵ نفر دیگر از نمایندگان .

رئیس - اینطرح را باید کمیسیون مبتکرات رجوع کرد بعد از آنکه از کمیسیون مبتکرات برگشت آنوقت در قابل توجه بودن آن رأی دیگری و نیز آقای میرزا مرتضی قلیخان تلگراف انجمن ایالتی آذربایجان را از قرار ذیل قرائت نمود توسط حضرات معینین محترم آذربایجان مقام مقدس دار الشوری کبری شیدالله تالی از کانه کویه هیئت جلیله کابینه وزرا اداست شو که هم از جمله مسائل ضروریه برای رفرفر دوایر و نقشه انتظام امور همانا مسئله جلب مستشار امرا که لازمه است که آراء صائبه معینین محترم مجلس مقدس و جواب آنرا تصدیق فرموده ولی با از تبدلات مصادر امور و یا عدم مساعدت وقت این امر مهم صورت انجام نیافته و در بوته توقیف مانده است خاصه در اینموقع که تمام انتظارات وطن و غالب قاطبه ملت به هیئت جلیله کابینه حاضر است که با کف کفایت

و سایر تجربیات ایشان امور مملکت اصلاح و وسایل ترمیم و تکامل از هر چه فراهم آید که من جمله ضرورت جلب مستشار قابل توجه وزرای عظام میباشد و این خادمان وطن محض اقتضای وقت و ذیل بشروریات اصلاح امور مملکت این مسئله را باید آوری و خاطر نشان آنجوزه مقدسه بمناسبتیم و امید انجام آنرا از هیئت محترمه کابینه وزرا دست شو که هم داریم (انجمن ایالتی آذربایجان) .

رئیس - حضور آقای رئیس الوزرا را در اینجا مقنن می شمارم در اینجکه عرض کنم که هر چه زودتر در این مسئله اقدام بفرمایند .

حاج آقا - بنده در باب مستشار ها اگر اجازه بفرمایند عرضی دارم پیشنهادیکه در باب مستشارها که بعد از مدتی انتظار در پروگرام کابینه اولر بعد در پروگرام کابینه سابق هم بود و بمجلس آمدورای هم گرفته شد ولی متأسفانه فریب دو ماه و نیم پانصد ماه است که این پیشنهاد از مجلس گذشته است و هیچ اثری در وجود خارجی از آن بروز نکرده است با اینکه با شدت استیضاح کردیم و لزوم وجود مستشار ها را در ولایات اندازه ای حس کردیم و هر کسی که يك مقدار از اوضاع مملکت خبر دارد شدت لزوم آوردن آنها را تصدیق کرده است و تصور می کنم که هیچ امر مهمی در کابینه وزرا مهمتر از این نبوده نیست و نخواهد بود بجهت اینکه هر روزه هر امری را که برای ادارات تصور بکنند یا راجع بترقی اداره است یا راجع به اصلاح خرابیها و تکمیل نواقص آن و هیچکدامش را نمیدانیم با ترتیب امروزه و با این اشخاص نمی توانیم انجام بدهیم با وجود این فقط و فقط حرف کابینه وزرا چه آن کابینه و چه کابینه امروزه همین بود که کارهای لازم زیاد اسباب این شده است که اینکار بتأخیر افتاده است با اینکه من هیچوقت نمی توانم تصدیق کنم دیگران هم بمنظور که کاری بزرگتر و مضیی عظیمتر و نامعتر بجهت اصلاح ادارات که امروزه واقفا در مقام شرح خرابی آنها هر چه انسان بخواهد بیان کند که چطور خراب است و چه قدر مفاسد دارد از بس زیاد است متعجب میشود در مقام بیانش که هیچکدام آنرا نمی تواند بیان کند و تکمیل میشود که کدام نواقص را بیان و تعاقب کند با وجود این باز بعضی مطالب را در هیئت وزرا بر اینکار مقدم میدارند و يك کاری نمی کنند که افلا يك کسی بیاید اینجا و اینکار رسیدگی کند و این نواقص را تکمیل نماید و بنده خواهش میکنم از حضرت رئیس الوزرا و گمان می کنم تمام نمایندگان همراه هستند و بلکه تمام ملت هم با من هم عقیده هستند بجهت اینکه این چیزی را که الان در اینجا خوانده اند شاهد بزرگی است برای بنده که از همه کارها دست بکشند و در اینکار اقدام بکنند که ما بدانیم تا چند وقت مستشار های ما خواهند آمد این یک مطلب و مطلب دیگر که لازم می دانم عرض کنم اینست که حضرت رئیس چند وقت قبل از این چندین مرتبه عرض کردم ولی نمی دانم به هیئت وزرا ابلاغ شده یا نشده که بعضی مطالب که بنده و همچنین چند نفر از و کلاه محترم داشتیم که لازم بود در حضور هیئت نمایندگان مذاکره شود و يك استیضاحی هم در خصوص بودجه کرده بوده که تقریباً ۳۵ روز است که از وقت آن گذشته است خواهش میکنم یک وقتی را آقای رئیس الوزرا معین نمایند و با هیئت وزرا تشریف

بیاورند اینجا که آن مذاکرات که در مسائل اساسی است بعمل بیاید و جواب بدهند .

رئیس - آقای معاضد الملک سؤالی داشتید از وزارت داخله بفرمایند .

معاضد الملک - نظر بامیت ارضاع فارس چند وقت قبل از این مجلس شورای ملی هیئت راعمین نمود برای اصلاح اینکار بوزارت داخله فرستاد که نقیض در آن خصوص نموده راپورت مشروح و مفصلی در این باب بمجلس شورای ملی تقدیم نمایند مدتی است که آن هیئت مأمور شده اند و هنوز راپورت مشروح مفصلی که معلوم کند وضع حاله فارس را بمجلس شورایی تقدیم نکرده اند از وزارت داخله سؤال میکنم اقداماتی که در باب فارس کرده اند توضیحاً بفرمایند که خاطر نمایندگان مسبوق بشود .

وزیر داخله - در آن هیئتی که معین شده مذاکرات شده است چطور شده است که بعضی مجلس نرسیده است کاملاً در آنجا مذاکرات بعمل آمده و يك اردوئی هم از طرف وزارت جنگ معین شده است فاتح الملک رئیس آن اردو است و حرکت کرده است ابالت فارس هم معین از راه ذوقول حرکت کرده است و شاید برای دوسه روز دیگر خبر ورودش از ذوقول برسد این اقدامات بتقد شده است و این اردو هم خواهد رفت و آن تفصیلی را که خواستند بعد عرض خواهد رسید .

حاج سید ابراهیم - چون سؤالی را که کردند از دو جهت بود یکی از وزارت داخله و یکی از نتیجه اقدامات کمیسیون از اینجهت بنده لازم دانستم چون از امضاء آن کمیسیون هستم چند کلمه عرض کنم - بنامد چهار فوج برود فارس یکی فوج جلالی اصفهان است که تلگراف شده است و تهیه دیدند که تار سیدن فاتح الملک مهیا باشند و دو فوج هم بدان راهم چند روز است ضابطه الملک تلگراف کرده است که با سه عراده توپ تهیه کرده است و حرکت میدهد و چهار روزه بقم میرسد حاج فاتح الملک هم با يك فوج قزوین و دو روست و پنجاه نفر سوار تقریباً سه عراده توپ که در روز در حضرت عبدالعظیم سان دیدند و ما با جمعی از آقایان دیگر در آنجا بودیم حرکت کردند و در واقع خیلی باید از وزارت جنگ تشکر کرد که اسباب و لوازم اینها را از حیث نورخانه و اسلحه و لباس و غیره بخوبی تهیه کرده بودند از حیث قشون این ها که بر روند دیگر اهالی فارس نگرانی نخواهند داشت و امیدواریم که بر رفتن اینها تمام آن صفحات منظم شده و برای ما هم نگرانی از این حیث نباشد حکومت هم بمنظوریکه آقای وزیر داخله فرمودند چهار روز است از کرمانشاه حرکت کرده است و دو روز دیگر به ذوقول وارد می شود و از آنجا تا بوشهر هم پنج روز میرود که تقریباً تا هفت روز دیگر وارد بوشهر میشود و اقداماتی هم که آقای وزیر داخله در بوشهر کرده اند در باب انتظام طرق و شوارع در واقع تا يك اندازه از سابق بهتر شده است و گمان اینست که تار سیدن حکومت بوشهر کلیتاً رفع نگرانی ما از صفحه جنوب شده باشد فقط يك مطلبی مذاکره اش هم شده و آن آوردن مستخدمین است که شش آنها بتمام اطراف از جهت امنیه و غیره برود و آنرا هم نگرانی نداریم باز منتظریم که درباره آوردن آنها اقدام بشود و بگذرد و اینکه کمیسیون کتباً راپورت اقدامات خودش را بمجلس نداد برای این بود که منتظر بود

نظام السلطنت تا چند روز دیگر وارد خاک فارس بشود و این چهار فوج هم بهم ملحق بشوند که با يك امنیت و جلوه وارد شوند و همچنین اقدام هیئت وزرا را در خصوص مستخدمین خارجه از برای امنیه معلوم و نتیجه عملیاتشان معلوم شود و اینرا هم لازم است عرض کنم که اداره امنیه فعلاً در شیراز دائر است و موسی خان رئیس امنیه آنجا است که از صاحب منصبانی است که در قرائتخانه بوده است و بسیار زحمت کشیده است و شخص صحیح کافی است پنجاه نفر را همراه داشته و قدری هم از آنجا گرفته است مختصر اینست که مستشارهای خارجی جلب شود و بکلی رفع نگرانی از هر جهت بشود حالا باید منتظر شده باشیم نتیجه اقدامات هیئت وزرا در باب جلب مستخدمین خارجی برای ادارات امنیه و غیره چه خواهد شد .

رئیس - آقای بهجت سؤالی دارند از وزارت داخله بفرمایند .

بهجت - بنده تقریباً (۱۵) (۱۶) سؤال کردم که تاکنون نمی دانم بچه علت تمویق افتاده بود علی العجابه چیزیکه مهتر است از حضرت والا وزیر داخله سؤال میکنم که در خصوص عربستان راپورت آنجا را البته ملاحظه فرموده اند که طایفه سگوند و دیگر وند آمده اند اطراف شوشتر و تمام دهات های سمت شرقی را چاییده اند و مخصوصاً دهات بختیاری را هم تماماً چاییده اند و تقریباً از آب شوشتر هم عبور کرده اند و خسارت کلی در آنجا وارد آورده اند این صربك مسئله و مسئله دیگر که خیلی اهمیت دارد مسئله نظمی است که گویا سیه دار اعظم در آنوقت وزیر داخله بودند رئیس نظمی آنجا را آقا میرزا ابوالقاسم خان برادر آقای معین الرعایا نمایند آذربایجان معین نمودند رفتند وارد عربستان شدند و مطابق بودجه هم ۶۰ نفر اجزاء برای نظمی گرفتند بعد از تغییر وزارت گویا انتصار پیدا کرده بود بمالیات ادارات ثلث و چون مالیات ادارات ثلث در آنجا برقرار نشده بود از نظمی مرکزی تلگراف شده بود با آنجا که نظمی عربستان را موقوف کنند بر اینکه دخل معینی ندارد بعد باز يك تلگرافی از طرف اداره امنیه شده بود که نظمی را تبدیل کنید با امنیه و باز يك تلگرافی شده بود از معاون وزارت داخله که نظمی بهمان طور برقرار باشد و يك تلگرافی هم از رئیس نظمی آنجا رسیده است که عینش موجود است که از برای تریسین حقوقش مجبور شده است و آمده است باصفهان این است يك مسئله و مسئله دیگر هم مسئله امنیه است که آنجا بر فرار شده است و همچنین در خصوص سایر مطالبی که بطول دفعیل لازم نیست عرض کنم چه اقدامی فرموده اند و یکی هم لازم است عرض کنم که حاج فخر الملک آمده است باصفهان و کتباً اذن مرخصی خواسته اند و بطور نزاکت اگر عرض کنم می خواهند استعفا بشایند اگر ایشان استعفا کنند چه خواهد شد آیا حکومتی برای آنجا معین میشود یا اینکه نواقص که در کار ایشان هست مرتفع می شود که تکلیف ایشان معلوم باشد .

وزیر داخله - در خصوص اوضاع عربستان اینکه فرمودند صحیح است این چند روزه بعضی راپورتها رسیده است و از خود فخر الملک هم تلگرافی

داشتیم که وضع آنجا خوب نیست طایفه سگوند و بعضیها اسباب اغتشاش شده اند و باید برای مرستان يك اردوی منظم خیلی صحیح با يك سردار کافی درستی فرستاده شود که کلاً آن صفحه را امنیت ببهد در هیئت وزرا هم فعلاً مشغول همین مذاکره هستیم اگر چه حکومت بر وجود و مرستان این چند روزه خواهد رفت ولی گمان من اینستکه مقید نشود باید همانطوریکه عرض کردم یکصد قشونی برای نظم آنجا برود مشغول هستیم انشاءالله بزودی انجام خواهد شد در مسئله نظریه و امنیه آنجا این مسئله از سابق بوده است و از این بابت اطلاع صحیحی ندارم ولی کلاً برای نظریه و امنیه آنجا مطابق آن مذاکراتی که در مجلس خصوصی کردم مأمور صحیحی برای آنجا یعنی خرم آباد هم باز بشود .

بهبخت - چون حضرت اشرف والا آقای وزیر داخله بخوبی مسبق هستند دیگر زحمت نمی دهم که راه خرم آباد هم منشوش است معلوم می شود که خاطر مبارکش از این باب متذکر و مسبق است با اینجه دیگر تصدیقشان نمی دهم و امیدوارم بزودی اقدام و انجام بدهد ولی يك سئوالی میکنم از آقای وزیر است و تکمیراف در خصوص بستن خرم آباد و شوشتر و دزفول که این بست در معنی وصل می کرد است هم تجارت داخلی و هم خارجی مرستان را بطهران از طریق نزدیک و این بست يك چندی بواسطه ناامنی آنجا تعطیل شد ولی بعد خود طوایف سگوند و دیگرک وند حاضر شدند که کاری به بست نداشتند باشند که داخل باشد ولی يك چیز خیلی عجیب و غریبی شنیده ام و آن اینستکه در دزفول مکتب پستی را که می دهند بستخانه علاوه بر قیمت نمبر مخارج یک نفر قاصدا که از دزفول بفرم آباد میرود فوق الماده از نجار می کرد حالاً ما که خواسته باشیم بست آنجا را تعطیل کنیم در واقع تعطیل يك تجارت منظمی را کرده ایم برای اینکه این رشته متصل است یعنی از ممره و شوشتر و دزفول گرفته وصل می کنند به نهاوند و برود و عراق و راه نزدیک است که نمی شود تعطیل کرد از اینجه آن مخارجیکه گرفته می شود استدعا دارم از آقای وزیر است و تلگراف که چون قانونی ندارد يك ترتیبی بدهند که دیگر اضافه بر قیمت نمبر اهالی آنجا گرفته نشود .

علم با اجابتیکه فعلاً هست یعنی چند اداره که امروز متفقاً يك هیئت وزارتخانه است که فواید عامه و معادن و اوقاف و علوم باشد معرفی میکنم

رئیس - خیلی باید تشکر کنیم از همین آقای حکیم الملک بسمت وزارت علوم بعد از يك مدتی که این وزارتخانه از وزیر خالی بوده است و امیدواریم که در دوره وزارت ایشان ترقیات آنرا که از حیث معارف برای این مملکت منتظریم حاصل شود

سلیمان میرزا - بنده می خواستم عرض کنم که قبل از تنفس مشغول بودیم بدستور مجلس و آن عمل نان بود که گمان می کنم خیلی مهم است برای اینکه امنیت و رفاهیت عمومی را نشان می دهد مذاکرات هم در آن بمقدوم بقدر کافی بعمل آمد فقط يك اشکالی بر خوردیم که مانع شدونفس شد و آن اغتیار قانونی نمایندگان بود که اظهار شده که باید با حضور وزیر داخله این مطلب بگذرد و فعلاً هم که آقای وزیر داخله تشریف دارند خوب است این مطلب را تمام کنیم هر چند که اشکال دیگری هم دارم و آن اینست که هفت نفر از نمایندگان گویا غیبت کرده اند و مجلس را معطل کرده اند و در صورتی که در این تنگی روزی هفتصد تومان مخارج مجلس میشود نمیدانم آقایان کارهایی دارند که از اینکار اهمیتش بیشتر است که مجلس را از رسمیت انداخته اند و اینکار اگر در نتیجه و ذمه ایشان است و قبول کرده اند موافق گذشته ۱۷ نفر در يك روز غیبت کرده اند و شاید کمتر باشد چون بنده در خارج اینطور شنیدم که امروز ۱۷ نفر غیبت کرده اند و در هر صورت هر قدر هستند تقاضا می کنم که اسامی آنها خوانده شود در صورت مجلس نوشته شود تا اینکه مردم بدانند که چرا مجلس امروز تعطیل کرده اند و فحش و بطور عامه ندهند بگذرد هم بطور خصوصی فحش بدهند و فرق باشد ما اینکس که حاضر شده اند و کسانی که غیبت کرده اند

رئیس - در خصوص مسئله ای که در دستور و مقداری هم مشاهده بعمل آمده چون هم وقت گذشته است و هم این که مطالب بعضی نواقص و مواظبتی داشت که فعلاً باید رفع شود اینستکه امروز دیگر داخل در مذاکره آن نمی شویم اما در خصوص اسامی قائمین خوانده میشود .

حاج شیخ اسدالله - عرض می کنم که ما يك کمیونتی معین کردیم برای تفسیر يك ماده از قانون اساسی اگر چه متاسفانه هر چه کمیسیون می شود نتیجه ای از آن بمجلس نیامد مثلاً کمیسیون پروگرام مدنی است تشکیل شده و هر چه اصرار می کنیم راپورتی از آن بمجلس نیامد کمیسیون تفسیر هم بمشور باید که می بیند که هر روزه دچار این مشکلات هستیم و در معظورات می افتیم برای داخل شدن در مذاکرات و اخذ رای هنوز راپورت تفسیر آن يك ماده را که از قانون اساسی بانجارجوع شد راپورت نداده اند از اینجه بنده استدعا میکنم که زودتر راپورت تفسیر این ماده را بمجلس راپورت

بدهند که رای مجلس هم در این باب معلوم شود و پیش از این وقت مجلس و ملت تسبیح و تلف نشود

رئیس - در خصوص این که می فرمائید هر چه کمیسیون تشکیل میشود کار نمیکند و نتیجه ای از آنها بمجلس نیامد اینرا بنده رد میکنم کمیسیونها تمام کار می کنند برای اینکه اینکارها که بمجلس می آید و میگردد تمام نتیجه کمیسیونها است و اگر بنا بشود کمیسیونها کار نکنند که بمجلس هیچ کار ندارد ولی در خصوص این کمیسیون تفسیر که می فرمائید تصدیق می کنم که تا اندازه ای تأخیر شده است آنگاه اگر چه علت دارد بجهت اینکه اعضاء کمیسیون تفسیر در کمیسیونهای دیگر مشغول کار هستند و هر کدام از آنها در کمیسیونهای متعدد عضویت دارند و با این واسطه است که تا اندازه ای تأخیر افتاده است و تا بحال راپورت نداده اند مملکت از اعضاء آن کمیسیون استعفا می کند که این مسئله را بر سایر کارها مقدم بدارند و زودتر راپورت آنرا بدهند برای اینکه در واقع جریان امور مجلس تا يك اندازه موقوف بر راپورت آن کمیسیون است .

مشیر الدوله - در باب این که فرمودند کمیسیونها کار نمی کنند بنده هم تکذیب می کنم که کمیسیونها کار خودشان را می کنند و اینکه کمیسیون تفسیر تا اکنون راپورت نداده است بجهت اینستکه که این کمیسیون اعضاء آن مرکب است از اعضاءیکه در دو پاسه با چهار کمیسیون دائمی و فوق العاده عضویت دارند غالباً روزمائی که مجلس نیست اوقات آنها صرف آن کمیسیونها می شود و در باب کمیسیون پروگرام بنده چنانچه سابق هم عرض کردم باز تکرار می کنم مشغول هستند و نزدیک است به نتیجه برسند و حالاً آن قسمتی که راجع به عدلیه است تمام شده است ممکن است بیاورند بمجلس و سایر قسمتها بمانند تا اینکه يك مرتبه راپورت داده شود و در باب کمیسیون تفسیر هم چون یکی از اعضاء کمیسیون آقای حاج میرزا زین العابدین هستند و این اوقات کسالت دارند و وجود ایشان خیلی لازم است از اینجهت کمیسیون منتظر است کسالت ایشان رفع شود که در اینخصوص راپورت بدهد مذاکرات هم در اینخصوص بقدر کافی بعمل آمده و تا اندازه ای نتیجه حاصل شده است فقط يك جلسه لازم است که ایشان حاضر شوند و کمیسیون منعقد شود در این باب رای بدهد و راپورت آن بمجلس مقدس پیشنهاد شود

ادیب التجار - چون مذاکرات بگذردی درهم درهم شده است اگر يك قدری خارج از موضوع هم باشد عذر می خواهم - چندین مأمور که ما بجهت نداشتن وزیر علوم انتظار داشتیم و چشم ما بدر مجلس بود که کی آقای رئیس الوزرا وزیر علوم را اینجا معرفی می کنند حالا که با زور رسیدیم در اول ماهیکه ایشانرا بیا معرفی کرده اند عرض می کنم که مجلس با اسم تنها قناعت ندارد برای اینکه تمام بدبختی ما اینستکه ما در این مملکت داشتیم از اینجهت بود و تا امروز وزارت علوم و معارف قبول بوده و اسم بلا رسم ولی حالا استدعا دارم که این اسم علی الرسم بشود - ۳۰ مکرر ملت ایران چشمشان را دوخته اند بمعارف مملکت که معارف در مملکت

ایشان ترقی بکنند از اینجهت باز تکرار می کنم که باسم تنها اکتفا نکنند کاری بکنند که این اسم مع الرسم بشود که از آن روزیکه ایشان بوزارت علوم و معارف نشستند وزیر علوم و معارف باشند .

رئیس - در باب اهمیت وزارت علوم و معارف هر چه گفته شود صحیح است امیدوارم این وزیر علومیکه معین شده است موافق ملت و مجلس رفتار بکنند و کاری بنمایند که معارف در مملکت ترقی کند از بابت اینکه وزارت معارف نداشتیم و معارف چنانیکه فرمودند نمیتوانیم تصدیق کنیم همه کسی تصدیق دارد که بواسطه نداشتن ادارات صحیح این انقلابات در مملکت شده است اگر ادارات ما خوب بوده و کار می کردند البته این انقلابات نمیشد ولی چنانچه امیدواریم که تمام ادارات ما انشاء الله اصلاح شود منتظریم که با اقدامات این وزیر جدید اداره معارف هم بخوبی منظم شود و چنانکه باید ترقی نمایند حالا اسامی قائمین امروز که تقاضا شد خوانده شود حاضر شده است خوانده میشود .

آقای معاضد الملک از قرار ذیل اسامی قائمین رافراست نموده حاج وکیل الرعایا سهیل اظم سردار اسعد مستشار الدوله ممتاز الدوله میرزا اسدالله خان (غایب) - آقا میرزا رضا خان نائینی حاج میرزا زین العابدین قی ساج امام جمعه (مرضی) حاج شیخ اسدالله آقای دهخدا هم تشریف بیاورده اند ایشان هم مرضی هستند .

دکتر امیر خان - چون آقای وزیر داخله تشریف دارند وقت را غنیمت میشمارم که فرمایش آقای دکتر معیاران را که در اول مجلس فرمودند در باب فرائضها یادآوری نمایم که يك راپورتی از کمیسیون تقنینی صحیح نوشته شد و در مجلس قرائت شد فرزند که فرستاده شود بوزارت داخله تارای وزارت داخله هم در اینخصوص معلوم شود و زود تر بمجلس بیاید اینستکه حالا استدعا میکنم از آقای وزیر داخله که اهتمامی فرمایند که زودتر این مطلب را بمجلس پیشنهاد نمایند برای اینکه این مطلب خیلی اهمیت دارد .

وزیر داخله - انشاء الله اطاعت میکنم مجاله مشغول مذاکره هستیم تا اندازه ای هم خودشان اطلاع دارند که مشغول مذاکره هستیم و بزودی نتیجه حاصل شده صورت مسئله بمجلس مقدس پیشنهاد خواهد شد .

مهرزاد الملک - بنده می خواستم یادآوری کنم جوابی را که در دو جلسه قبل هیئت وزرای محترم از اظهار بنده فرمودند در باب انفصال بلدییه که وعده داده بودند يك اصلاحی در باب بلدییه بکنند و قرار دادند که در جلسه آتی آن جلسه يك پیشنهادی در اینخصوص بمجلس مقدس بنمایند و عرض میکنم که خوب است وزرای محترم فراموش نکنند این وعده هائی را که میدهند و اینگونه مساائلی را که اسباب از جوار قلوب مردم را فراهم میکنند زودتر در اصلاح آنها اقدام بکنند اگر چه شنیدم اعضاء بلدییه استعفا کرده اند ولی بصرف استعفا این معایب رفع نمی شود باید در مقام اصلاح امور آن بر آمد که وضع این نندفیریکه حاصل

شده است بشود برای اینکه کلاً از قراریکه شنیده ام که بعضی تصرفاتی که از شمات بلدییه شده است يك نتایج خیلی بدی خواهد داشت و هنوز که بطور بدی نشده است باید جلو گیری شود .

وزیر ریاست - هیئت وزرا مشغول هستند که برای بلدییه يك چیزی بیاورند پیشنهاد کنند و اگر يك اندازه تأخیر شده است در جلسه آتی پیشنهاد خواهد شد .

متمین السلطنه - در ضمن اداریاتی که در تحت ریاست وزارت علوم داخل در حوزه مسئولیت هستند انتظارات است و همچو تصور می کنیم که آقای رئیس الوزرا فراموش کردند آنرا اسم ببرند متنی هست که فرمایند که انتظارات هم جزء ادارات این وزارتخانه است و آقای وزیر علوم مسئول جریان امور آن خواهند بود یا خیر .

رئیس الوزرا - این مطلب مسلم است و بنده از اینجهت محتاج ندانستم باینکه جزه بدهم عرض کردم که جناب آقای حکیم الملک را بوزارت علوم باضامتی که هست در زمان وزارت جناب صنیع الدوله جزء آن بوده است معرفی می نمایم و البته انتظارات هم جزء وزارت علوم بوده است و همانطور که فرمودند اشتباه شده است که از آن اسم برده شود ولی البته جزء وزارت علوم خواهد بود .

آقا شیخ رضا - مرایض بنده راجع بکمیسیون تفسیر است چون اعضاء کمیسیون تفسیر است چون اعضاء کمیسیون تفسیر یکی آنها مرضی هستند و می توانند هم در مجلس هم در کمیسیون حاضر شوند یکی دوتای دیگر هم که حاضر نمی شوند و دوتای دیگر هم که در کمیسیون خارجه حاضر می شوند برای اینکه کارهای آن کمیسیون زیاد است و کم اتفاق می افتد که وقت پیدا بکنند و در این کمیسیون حاضر شوند با اینجهت عرض می کنم که مجلس باید ملاحظه کند که در آتی اعضاء بی پروا کسانی که کار نمی کنند و حاضر نمیشوند انتخاب نکنند و اگر چه حالا موقع نیست وقت گذشته است ولی می خواستم عرض کنم که خوب است مجلس هفتمی برای این کمیسیون انتخاب کند که با آن سه نفریکه می توانند حاضر شوند حاضر شود که اکثریت حاصل شود و زودتر راپورت آن بمجلس داده شود .

رئیس - چون روز سه شنبه عبداحی است بنا بر این مجلس تعطیل خواهد بود و جلسه آتی روز پنجشنبه است دستوراً آن جلسه شور در بقیه قانون دیوان معاسیات بقیه دستوراً در وزارت .

ادیب التجار - چون صحبت از بلدییه شد آقای معزز الملک در دو جلسه اقدام و در این جلسه در اینخصوص مذاکره و سؤال کردند می خواستم عرض کنم آن طرحی که بنده در اینخصوص پیشنهاد کرده ام و توضیح هم شده است جزء دستور آتی بگذارند که بمجلس بیاید .

رئیس - آن بیاید بیاید بمجلس و در قابل توجه بودنش رای گرفته شود در جلسه آتی در قابل توجه بودنش رای بگیریم .

حاج عزاله الک - انتخاب آن يك نفری

را که آناشیخ رضا اظهار کردند خوب است جزء دستور جلسه آتی بگذارند که کمیسیون تفسیر میتواند راپورت بدهند برای اینکه قانون عمومی تقریباً پنجاه ماده اش از مجلس گذشته است و برای يك ماده معوق مانده است و اگر این يك نفر انتخاب شود که در دو جلسه دیگر در باب آن يك ماده هم اخذ رای شده و قانون معاسیات عمومی از مجلس بگذرد خیلی بجا خواهد بود .

جلسه ۱۸۸ صورت مذاکرات مشروح روز ۵ شنبه ۱۲ ذیحجه الحرام ۱۳۲۸

مجلس دو ساعت و ده دقیقه قبل از فروپ آفتاب در تحت ریاست آقای ذکا الملک تشکیل شد صورت مجلس روز شنبه (۷) را آقای معاضد الملک قرائت نمود .

غائبین جلسه قبل - ممتاز الدوله حاجی وکیل الرعایا - مستشار الدوله - آقا میرزا اسدالله خان - سردار اعظم - سردار اسعد - بدون اجازه .

آقا میرزا ابراهیم خان - دکتر اسمعیل خان کاشف - دهخدا - آقا میرزا رضا خان با اجازه غائب بودند .

حاجی محمد کریمخان - حاج میرزا زین العابدین حاجی امام جمعه مرضی .

وحید الملک - آقا شیخ محمد حسین بزوی - آقا شیخ محمد خیابانی - معتمد التجار - معین الرعایا - فهیم الملک - آقا سید حسین اردبیلی - حاج آقا - مرتضی قلیخان بختیاری - حاج شیخ رئیس - نیر السلطان - لواء الدوله - حاج شیخ اسدالله - آقا شیخ مهدی نجم آبادی - موقع مقرر حاضر نشدند .

رئیس - در باب صورت مجلس ملاحظاتی اگر هست بفرمائید .

ادیب التجار - عرض بنده راجع بصورت مجلس نیست ولی می خواستم تقاضا کنم که طرحی که در خصوص منع احتکار پیشنهاد کرده ام جزء دستور گذاشته شود که زودتر از مجلس بگذرد چون امران خیلی سخت است این يك تسهیلی برای آن بشود .

حاج شیخ رئیس - بنده در جلسه سابقه قبل از وقت حاضر شده بودم چنانچه همیشه این طریق را معمول داشتم فقط دم درب مجلس مقدس اهالی شمیران برای تشکیلات و مقاصدی که داشتند و عریضه داده بودند مرا توقیف کردند از این جهت می توانم عرض کنم که بنده غائب بوده و حاضر نه مثل دیگران غائب وخاسر .

لواء الدوله - اگر چه خوش نیست که وقت مجلس باین مذاکرات بگذرد ولی لاز می دانم عرض کنم که روز شنبه بواسطه اینکه با اعضاء کمیسیون تقنینی برای تفتیش رفته بودم اگر دیر حاضر شده ام برای آن بوده است .

کاشف - اعضاء کمیسیون فواید عامه آن چند نفریکه غائب هستند بنده تقاضا میکنم که عوض ایشان انتخاب شود برای اینکه خیلی از اعضاء حاضر نیستند

و باینواسطه اکثریت حاصل میشود .
رئیس - یک فقره تلگراف تبریک عید رسیده بود از فرمانروی آذربایجان آقای مخبر السلطنه و هم چنین یک فقره دیگر هم از ملایراز امیر اقصم حکومت لرستان رسیده است برای استحضار خاطر آقایان عرض کردم .

حاج آقا - در نظامنامه داخلی در ذیل ماده [۴۴] راجع به استیضاحات می نویسد .

(استیضاحاتی که در باب امور سیاسی داخلی مملکت است نباید بیش از یکماه بعهده تعویق بماند) .

بنده و چند نفر دیگر از نمایندگان یک پیشنهادی کردم و بهیئت رئیسه هم داده شد که آقایان وزراء تشریف بیآورند که بعضی مذاکرات سیاسی که راجع به وظیفه نمایندگی ما است بعمل بیاید جواب داده شد که مذاکره و گفتگویی باوزیر باطریق استیضاح باید بشود و باطریق سؤال باینکه بنده در این موارد نمیخواستم از طریق استیضاح داخل مذاکرات بشوم و در واقع فقط میخواستم سبب اینکه اینطور همه ادوات در هم و بر هم و علت این که باین اندازه اسباب شکایت عموم اهل این مملکت شده است و راه کار را بدانم و چند نفر دیگر هم بتوانند در این خصوص مذاکره بنمایند برای این که شاید بیان بنده در ادای مطالب ناصر باشد چون همین که عنوان وشوای شد اگر دیگر نمیتواند مداخله در مذاکره بنمایند این بود که فرمودند بوجوب نظامنامه داخلی نشود و از اینکشته یکی دوسه استیضاح کرده ام یعنی یکی از رئیس الوزراء و یکی از وزیر مالد و یکی از وزیر امور خارجه و تقریباً چهل روز است که داده ام و چند مرتبه هم یادآوری کرده ام که آقایان وزراء را بطلبید که بیایند اینجا و جواب این استیضاحات را بدهند که اولاً ما مطالب خودمان را اول بطریق استیضاح هم باشد گفته باشیم و آقایان وزراء هم اگر در آن خصوص اقداماتی کرده اند اظهار کنند و ما را متقاعد کنند ولی می بینم که هیچ نه آن موقت میرسد که هیئت وزراء بیایند تا اینکه ما مذاکرات خودمان را بنشینیم و نمیتوانیم بآن ترتیبی که قانون برای ما معین کرده است داخل مذاکره بشویم و نتیجه بگیریم و باین همه ابتدائی که اطراف برای مابینی برای ملت بیچاره فراهم است ما هیچ در مقام آن نیستیم که اقدامی و فکری در رفع آنها بکنیم که اسباب آسوده گی ملت بیچاره فراهم بشود و زرای ما هم نمایندگان و اقامتاً در محظوری و اشکالی که دارند صریحاً بگویند بواسطه شتر سوار شدن و دول راه رفتن دیگر بیش از این میشود و من شخصاً عرض میکنم و حق میدهم ملت که بگویند شما بوظیفه خودتان رفتار نکنید و خود هم علناً فریاد میزنم که من ابتدا باین ترتیب نمیتوانم بوظیفه خود رفتار نمایم و از روزیکه در این مجلس وارد شده ام و به کرسی و کالت نشسته ام و اقامتاً بوظیفه خود عمل نکرده ام و تکلیف خود را نمیدانم و هر قدر که دست و پا میزنم بیشتر فرق میخوم و مجدداً باز اخطار میکنم که آقایان وزراء را بطلبید که بیایند جواب استیضاحات ما را بدهند و در آن مطالبی هم که عرض شد مذاکره به عمل بیاید .

رئیس - اگر مقصودتان اینست که استیضاح

کند اطلاع داده ام باز هم تأکید میکنم که بیایند جواب بدهند .
حاج آقا - هر قدر اطلاع بدهید نمیآیند .
رئیس - اطلاع می دهم و تأکید می کنیم که بیایند .

آقای میرزا ابراهیم خان - دو فقره طرحی است متعدد المال که از طرف نمایندگان محترم پیشنهاد شده است قرائت میشود - عبارت ذیل قرائت نمود .

(۱) - چون خیلی از مواد قانون انتخابات میموتان مجلس شورای ملی قابل ملاحظه و جالب نظر است مخصوصاً مواد (۷) و (۱۵) تا (۱۶) و (۱۲) و گمان میکنم اغلب نمایندگان محترم هم در این دوره تقنینیه نواقص مواد مزبور را کاملاً مشاهده فرمودند و در جرح و تعدیل آن نهایت مواظبت را داشته باشند - لهذا بنده تقاضا میکنم که هیئتی مرکب از شش نفر انتخاب شود که باتفاق اعضاء کمیسیون داخله کلیه مواد قانون انتخابات را تحت نظر دقت آورده پس از مشاهده مذاکره لازم با اصلاح وزارت جلیله داخله عقاید خود را مکتوباً و مشروحاً بمجلس مقدس تقدیم دارند که تا موقع اعلان انتخابات جدید قانون مزبور صحیحاً از مجلس شورای ملی گذشته و حقوق ملت از جهت انتخابات در دوره آتی محفوظ و محروس ماند ز اعضاء کنندگان آقای ماسد الملک باسزده نفر دیگر از نمایندگان) .

(۲) مقام منبع مجلس شورای ملی شیده الله از گانه اگر چه در موقع تدوین نظامنامه انتخابات مواد نظامنامه مزبور از طهران از طرف کمیسیون تعزیر آن پایالت عرضه شد که اهالی رای خود را در حث و اصلاح آن اظهار دارند و از هر نقطه رای خود را واکدار بانجم محترم ایالتی آذربایجان نمودند و در تحت مراقبت آن اجمین محترم نظامنامه مزبور مدون گردید ولی نظر بآنکه محاسبات وقت اجازه نداد که یک نظامنامه که دارای جمع محسنت باشد تدوین شود و قانونگذاری حق است که از طرف ملت بمجلس شورای ملی مفوس است و در مقدمه نظامنامه مزبور اشاره شد پس از آنکه مجلس شورای ملی بیار کی اقتضای شد در استمرار و جرح و تعدیل هریک از مواد نظامنامه مزبور آنچه صلاح دانند منظور فرمایند . علیهذا این بنده از مقام محترم مقنن اقتضا می نماید که یک کمیسیون ده نفری از طرف مجلس منتخب شود که دقتی در نظامنامه مزبور نموده نظرات خود را پیشهاد مجلس محترم کنند تا انشاء الله برای دوره آتی انتخابات از روی یک نظامنامه بهتری بعمل آید . (اعضاء کنندگان آقای نجات با بیست و چهار نفر دیگر از نمایندگان)

موقمن الملک - این پیشنهاد آخری که خوانده شد چون بنده هم از اعضاء کنندگان این پیشنهاد هستم لازم می دانم چند کلمه عرض کنم که بنده اساسی انتخابات و قواعدی که در آن مرتب شده است اساساً تا دوسه دوره تقنینیه دیگر صحیح میدانم ولی بعضی جزئیاتی در آن هست که باید تغییر کند این است که لازم دانستم که اظهار کنم که بنده با اساس قوانین و قواعد نظامنامه انتخابات مخالف نیستم و اینکه پیشنهاد اعضاء کرده ام فقط برای این است که چنانچه عرض کردم بعضی جزئیاتش بنظر بنده صحیح

نیامد و باید برای دوره تقنینیه بعد تغییر بکنند .
حاج آقا - چون مرقع بحث در صحت و سقم نظامنامه انتخابات نیست چنانچه پیشنهاد شده است بنده هم تقاضا میکنم که کمیسیونی تشکیل شود و این پیشنهادها رجوع شود بآن کمیسیون و پس از آنکه آن کمیسیون در این خصوص رایورسی به مجلس داد در اساس این مطلب و ترتیباتش مذاکره خواهد شد .

رئیس - حالا اینجا دو طرح است یکی اینکه یک کمیسیون [۶] نفر یا کمیسیون داخله این کار را بکند و یکی این است که یک کمیسیون [۱۰] نفری انتخاب شود حالا اول باید مذاکره در این کرد که مجلس این طرح را اساساً قبول می کند یا نهی کند و ثانیاً پس از آنکه اساساً تصویب کرد کدام یک از این دو طرح را مقدم می دارد .

حاج سید ابراهیم - عقیده بنده این است که همان شش نفر انتخاب شود و با کمیسیون داخله رسیدگی میکنند برای این که اگر بشود یک کمیسیون ده نفری برای اینکار انتخاب شود لابد اعضاء آن در کمیسیونهای دیگر هم عضویت دارند و این سبب تدوین افتادن کار کمیسیونها میشود .

محمد هاشم میرزا - طرحها پیشنهادها اینکجه تا حال خوانده میشد فرانش این بود که پس از قرائت در مجلس رجوع می شد بکمیسیون مبتکرات و بعد از آن که کمیسیون مبتکرات در آن خصوص رایورس می داد بمجلس می آید و لا اقل آن خصوص مذاکره می شد و در این موضوع بنده عقیده ام این است که یک چند نفری انتخاب شوند و اسم کمیسیون مخصوص در اینکار رسیدگی کنند .

رئیس - این موضوع نیست که امروز میتوانیم قانونی بنویسیم این یک پیشنهادی است که شده است برای این که یک کمیسیونی معین شود برای این که یک باشد تدوین شود و قانونگذاری حق است که از طرف ملت بمجلس شورای ملی مفوس است و در مقدمه نظامنامه مزبور اشاره شد پس از آنکه مجلس شورای ملی بیار کی اقتضای شد در استمرار و جرح و تعدیل هریک از مواد نظامنامه مزبور آنچه صلاح دانند منظور فرمایند . علیهذا این بنده از مقام محترم مقنن اقتضا می نماید که یک کمیسیون ده نفری از طرف مجلس منتخب شود که دقتی در نظامنامه مزبور نموده نظرات خود را پیشهاد مجلس محترم کنند تا انشاء الله برای دوره آتی انتخابات از روی یک نظامنامه بهتری بعمل آید . (اعضاء کنندگان آقای نجات با بیست و چهار نفر دیگر از نمایندگان)

شخص خواهد کرد (تصدیق کردند و در این جلسه (آتی) در این موقع پیشنهاد ذیل با مشاهدات باب یکم سرد (با ۱۶ نفر دیگر از نمایندگان قرائت شد چون مدتی است لوابح تشکر بکه از طرف مجلس شورای ملی بجهت تقدیم حضور مبارک آقایان آیات الله نجف اشرف مدالله تعالی ضلالهم تهیه شده بود آمده و معطل است لهذا بنده پیشنهاد و تقاضا میکنم مجلس شورای ملی بکنند از نمایندگان محترم با از خارج عاجلاً بجهت بردن و تقدیم نمودن لوابح مزبور به انتخاب و

مقرر فرمایند بدون فوت وقت روانه شود تا بیش از این هم چو امری مهم بعهده تأخیر نماند .

حاج میرزا رضا خان - از جمله اشخاصی که این پیشنهاد را امضا کرده است یکی بنده هستم که بعقیده بنده نظر براهبیت این مسئله و سرعت در اعزام آن قدری در فرستادن تأخیر شده است و چون هر چه زودتر لازم است این لوابح بمقامات محترمه ایصال شود بهتر این است که آنها را توسط آقای منتخب الملک کارپرداز اول بشود که عملاً قریب همین روزها از طهران از طرف وزارت امور خارجه بمراق عرب مأمور است و خودش شخص محترم معمر معتزلی است اعزام نموده هر چه زودتر ایصال بپارسی دیگر محتاج بر رفتن بکنند از نمایندگان شوم .

رئیس - در اینکه باید این لوابح فرستاده شود و تاکنون هم اینکار بتأخیر افتاده است و کمال اهمیت را دارد حرفی نیست و هر چه زودتر باید این کار را کرد ولی بنده اعتقادم این است که در این مورد هم امروز رای بگیریم بکناریم برای جلسه آتی که در این خصوص مذاکره کرده رای بگیریم و خواهش میکنم از آقایان نمایندگان که تا جلسه آتی افکار خودشان را حاضر کنند که دیگر چند مانع معطل نشویم و داخل رای گرفتن شویم که باینکه از نمایندگان باینکه نظرات را از خارج ابرام کنیم باینکه همین مأموری را که بمقامات از طرف وزارت خارجه بفرستاد می رود این لوابح را ببرد این وجوهی است که در این باب ممکن است تصور کرد و باید آقایان در این خصوص نظرات و ملاحظاتی خودشان را بنمایند .

حاج شیخعلی - پیشنهادی را که آقای ادیب التجار کردند راجع باینکه طرح ایشان در خصوص منع احتکار جزء دستور شود در مجلس قابل توجه شد و بکمیسیون داخله ارجاع شد در کمیسیون داخله بعضی تغییراتی در مواد و عبارات آن داده شده است و بهیئت رئیسه هم تقدیم شد و کمیسیون داخله خیلی تأکید داشتند که هر چه زودتر بگذرد لهذا بنده تقاضا میکنم که امروز جزء دستور و فوریت آنرا هم تقاضا میکنم بواسطه اینکه برای این سخن ایران و مصوبت غله این قانون منع احتکار یک تسهیلی خواهد بود .

رئیس - لازم است در این باب مجلس رای بدهد اگر مجلس تصویب میکند که در دستور امروز گذاشته خواهد شد .

آریاب کیخسرو - چون این مطلب جزء دستور نبوده است و یک چیزی است که مطالعه لازم دارد و ما چون مسبق نبودیم و اطلاع نداشتیم ملاحظاتی خودمان را در آن نکردیم و همچو چیزی اگر بدون مطالعه مطرح شود نراید اشکال خواهد شد از این جهت اگر اجازه میفرمایید بگذارید برای جلسه آتی که ما هم تا آن وقت و ملاحظاتی خودمان را در آن بکنیم و افکارمان را برای مذاکره آن حاضر سازیم .

حاج شیخعلی - بنده اخطار نظامنامه ای دارم مطابق نظامنامه داخلی هر و کیلی میتواند تقاضا کند که یک مطلبی جزء دستور گذاشته شود .

رئیس - صحیح است این مخالف نظامنامه داخلی نیست آقای آریاب این حرف را نمیزنند می فرمایند که چون مطالعه نکرده ایم و اذهان ما حاضر نیست برای مذاکره آن خوب است برای جلسه دیگر گذاشته شود و بنده هم گمان میکنم که همین

طریق بهتر است برای اینکه اگر یکی در روز بتأخیر بیفتد افکار بکنندری ریخته تر خواهد شد بخصوص که تقاضای فوریت آنرا هم میکنید که در یک روز و یک شود در آن رای داده شود و از مجلس بگذرد و در اینصورت البته نمیشود که بدون مقدمه و مسبق بدون نمایندگان این مطلب جزء دستور گذاشته شود پس این را همانطوری که گفته شد جزء دستور جلسه آتی خواهیم گذاشت (گفتند صحیح است) .

رایورس کمیسیون قوانین مالدیه قرائت شد که کمیسیون قوانین مالدیه (۱۲) ماده را پس از شور و مذاکرات شور اول مرتب نموده پیشنهاد می نماید که شور اول آن بعمل آمده و پس از شور دوم تصویب شدن به آخر بتداول قانون محاسبات ملحق شود .

آقای میرزا رضی قلیخان - ماده (۲۱) لایحه وزیر مطابق ماده (۲۲) رایورس کمیسیون را که در این شور دوم رجوع شد بکمیسیون قوانین مالدیه کمیسیون در این رایورس باین طریق پیشنهاد کرده است عبارت ذیل قرائت نمود .

ماده (۲۲) - شرایط انتخاب شدن برای عضویت دیوان محاسبات بقرار ذیل است (۱) - تبعیت ایران (۲) - سن چهل سال برای ریاست کل و سن سی سال اقل برای سایر اعضاء

حاج سید ابراهیم - این دوازده ماده که بعد از این ماده خوانده میشود اینطور اول آنها است ولی در این ماده گویا این شور دوم است و باید در آن خصوص رای گرفته شود بجهت اینکه در آن قانون دیوان محاسبات گویا یک ماده بود که مختصر و مبهم بود و رجوع شد بکمیسیون که حقیقتاً آنچه شرایط اعضاء دیوان محاسبات است معین شده و در ضمن یک ماده بمجلس پیشنهاد شود ولی بنده می بینم آن چیزی که ما بواسطه آن این ماده را برگردانیدیم و رجوع کردیم بکمیسیون هیچ مراعات نشده است بجهت اینکه اینجا فقط دو چیز را ذکر کرده است یکی تبعیت ایران و یکی سن و آن روز مذاکراتیکه در این خصوص شد برای تعیین همین یک مطلب نبرده برای اینکه مذاکرات زیاد شد و بعضی پیشنهادها کردند که مثلا درجه و مرتبه علمیت آن کم یا که بجهت ریاست کل باشه لایحه دیگر معین میکنیم باید معین شود که بجهت درجه باید باشد تجربیات و اندازه تحصیل تا چه اندازه باشد و مسبق بجهت و جنایات نباشد و موافقیه موجب محرومیت از انتخاب میشود کدام است یعنی شرایطیکه لازم است آنها تماماً ذکر شود و در اینجا فقط آن شرایط را مقصور کرده است بر تبعیت ایران و در اینجا هم بنده اشکال دارم بجهت اینکه اولاً اعضاء دیوان محاسبات منحصر نیست بر رئیس کل بلکه مستشارها و سایرین هم هستند و در اینجا فقط اسم رئیس کل نوشته شده است علاوه بر این معینه کردن باینکه اعضاء دیوان محاسبات باید نیمه ایران باشند بکنندری دست و پای ملرا می بندد برای اینکه شاید در دوره اول ما بخواهیم بعضی از اعضاء دیوان محاسبات را از مستخدمین قرار بدهیم و هیچ منافاتی نخواهد داشت با انتخاب مجلس بجهت اینکه ما بخواهیم دیوان محاسبات که تشکیل میشود بتمام حسابهای دولتی برسد و باید بر اساس صحیحی مبتنی باشد که امور مالدیه ما را و محاسبات دولتی را بتواند صحیحاً مرتب کند پس منحصر کردنش را بتبعیت ایران بنده صحیح نمیدانم و اکتفا کردن باین

دو شرط را هم بنده عقیده ندارم پس باید این مطلب بر گردد بکمیسیون تا اینکه آن شرایط را هم که عرض کردم تماماً بیان کند و بتوسیع بمجلس پیشنهاد نماید بجهت اینکه ما اشخاصی را که فقط چهل سال باسی سال سن داشته باشد نمیآوریم رئیس دیوان محاسبات قرار بدهیم باید درجه علمیت و تجربیات و فضل و اخلاق او را هم بنده بکنیم که چقدر باید باشد همچنین در خصوص سایر اعضاء دیوان محاسبات دیگر آنکه معینه کردن باینکه اعضاء دیوان محاسبات نمیتوانند شغل دیگر از اشغال دولتی را در عهده بگیرند و متصدی شغل دولتی نمیتوانند اعضاء دیوان محاسبات بشوند بنده منصفانه می بینم و باینکه این همانطوری هم که نوشته شده اعضاء انجمن بلدی و ولایتی و ایالتی هر چکدام نمیتوانند عضویت دیوان محاسبات را قبول نمایند و اگر مقصود این است که اعضاء دیوان محاسبات در موقعیکه عضویت دارند نمیتوانند متصدی شغلی از شغلهای دولتی بشوند که خوب است این مطلب را واضح بنویسند که مفهوم شود - (گفتند صحیح است) - بسیار خوب در ما بعد که رسیدیم همین را عرض میکنم ولیکن در این ماده فقط این دو شرط را بنده کافی نمیدانم و لازم میدانم که مفصلتر از این نوشته شود که بعد از این مجلس را دچار اشکال نکنند و نمیدانم که این شور اول است در این ماده یا شور دوم و در صورتیکه این ماده را حتمی می دانم .

فهم الملک - در خصوص اینکه این شور اول است یا دوم عرض میکنم که در این ماده شور دوم است و باید امروز در خصوص آن رای گرفته شود ولی در (۱۲) ماده دیگر که نتیجه پیشنهادها است که بر تریب ر مجلس شده است و در کمیسیون اینطور مرتب شده و رایورس داده شده است شور اول است و اما در خصوص اینکه فرمودند این شرایط که در ضمن این ماده نوشته شده است مختصر است ما در ضمن دوم ماده آنچه را که توانستیم از شرایط انتخاب اعضاء دیوان محاسبات قرار بدهیم همین است که ذکر شده است و آن شرایط دیگری را که فرمودند عرض میکنم آن شرایط را برای اعضاء دیوان محاسبات نمیشود معین کرد مثلاً فرمودند که مرتبک جنسه و جنایاتی نبوده باشند این یک مسئله است که میتوان گفت بعهده مجلس است که در موقع انتخاب این ملاحظه را داشته باشد و اینکه در نظام نامه انتخابات این شرط ذکر شده است بجهت این است که در موقع انتخاب آنها تمام اهالی باید شرایط خلی معترضی حق شرکت در انتخاب را دارند و ممکن است در آن ضمن همه جور اعمال غرض بشود و ملاحظه هیچ یک از آن شرایطی را که معین شده است اگر ذکر نشده بود بنمایند از اینجهت مقنن لازم دانسته است که در قانون انتخابات یک یک و در شرایطی را ذکر بکنند که رعایت آن از بین نرود ولی در یک انتخاباتی که بعهده مجلس شورای ملی گذارده میشود مسلماً نمایندگان خودشان این ملاحظاتی را خواهند کرد که اشخاص منتخب مرتبک جنسه و جنایاتی نشده باشند سارق نباشند قائل نباشند این قسم اشخاص را نباید مجلس شورای ملی انتخاب نماید و الا اینها یک چیزی نیست که بتوان در قانون نوشت و بوکلای ملت گفت که این شرایط را باید شامل حفظ بدارید و همینطور شرایط علمی آنها برای اینکه این چیزی نیست که بتوان سهوات معین کرد برای اینکه

اعضاء يك اداره ای كه از طرف يك وزارتخانه پیشنهاد و معرفی میشود آنها را باید اعلان خواهند کرد که اجرائیه لازم داریم برای فلان شغل دولتی و شرایطی هم دارد برای دخول در خدمت و کسیکه بخواهد داخل شود امتحانات خود را خواهد داد و بعد از آنکه اسامی آنها پیشنهاد شد و انتخاب آنها بعهده مجلس خواهد بود تعیین این معلومات بسته بنظر اکثریت مجلس است حالا در صورت اینکه شما یک چنین شرطی را در اینجا بوسیله بطور مجلس میتواند یکمده کنی را بیارود امتحان کند و درجه علمیت آنها را تعیین نماید و با بطور میشود همین کرد اینها تمام چیزهایی است که با ترتیب انتخاب مجلس بکلی مخالف است و از برای مجلس تولید اشکال خواهد کرد بلکه اگر از اول ترتیبی فراهم میکردیم که ترتیب انتخابات دیوان محاسبات را از عهده مجلس خارج میکردیم و بعهده دولت میگذاشتیم شاید بنده در اینموقع بیشتر همراهی میکردم اگر این شرایطیکه ذکر میشود با اینکه انتخاب اعضاء به مجلس شورای ملی واگذار شده است خیلی منافات دارد و هر قدر هم در کمیسیون در اینخصوص مذاکره شد دیدیم که با اشکالاتی برخوردیم خورد که رفعشان مشکل است اما در خصوص تابعیت ایران که میفرمایند باید اشخاصی را که مجلس شورای ملی انتخاب میکند بایدست تابع دولت ایران باشند مستخدمین خارجه را که میفرمایند آنها را باید برای یکموقع معینی کثرت کرد که در اینجا کار بکنند و وقتی که مدت کثرت آنها تمام شد اگر خواستند باز تجدید میکنند والا خواهند رفت و در اینصورت آنها را میشود آورد که مجلس شورای ملی انتخاب نماید برای اینکه بنده خارجه شاید نتواند خود را مجبور باطاعت اوامر مجلس شورای ملی بماند از اتباع خارجه خودمان میتوانیم جور اجرای قوانین را بخواهیم و تقاضا کنیم ولی از بنده خارجه نمیتوان این توقع را داشت بله میشود مثل سایر وزارتخانه ها که یکی از شرایط خدمت در آنها تابعیت است یکی در نفر مستخدمین خارجه را موقتاً آورد که در این اداره هم خدمت نمایند و ترتیب آن را مرتب کنند ولی اعضائی را که باید مجلس انتخاب نمایند باید از اتباع خارجه باشند و اگر لازم دانستند که بعضی از اتباع خارجه را هم برای بعضی از کار های دیوان محاسبات داشته باشد پیشنهاد خواهند کرد چنانچه برای ترتیب تعالیه آن دو نفر مستخدم تصویب شده است و این هم هیچ منافاتی ندارد با قوانین عدلیه که نوشته شده است اعضاء عدلیه باید دارای تبعیت ایرانی باشند در اینجا هم من شود اینکار را در صورت لزوم کرد و این ترتیب منافی نیست در اینصورت پیشنهادی از طرف آقای لواءالدوله به بارت ذیل قرائت شد .

(بنده پیشنهاد می کنم که ماده (۲۲) قانون دیوان محاسبات این نوع نوشته شود ماده (۲۲) .

اعضای دیوان محاسبات بشرایط ذیل باید انتخاب شوند (۱) تبعیت ایران (۲) سن آنها کمتر از سی سال نباشد (۳) معروف با امانت و دیانت بوده باشند (۴) عالم بعلم حساب جدید یا قدیم بوده باشند)

افتخار الواعظین - بنده هیچ معنی این را نمیفهمم که می فرمایند شرایط معین کردن با انتخاب مجلس منافی است انتخابات اگر بدون شرط باشد

حاجی تمام افراد ملت خواهد بود یعنی سی کرور ملت ایرانی می توانند در وقتیکه شرطی نباشد انتخاب شوند ولی اگر شرایطی معین شود آنوقت دایره انتخابات بکندری محدود خواهد شد و برای اینکه در دیوان محاسبات با اشخاص لایق کافی انتخاب شوند تا اینکه بتوانند وظیفه خودشان را ادا نمایند بنده لازم می دانم که بعضی شرایط برای اعضاء آن ذکر نمایم و از بنده اشخاصیکه دارای آن شرایط هستند که شاید دوست نقر باشند (۲۲) نفر عضویت دیوان محاسبات انتخاب شود و بنده در اینخصوص يك پیشنهادی کرده بودم که حاوی چهار شرط و بدینصورت می بینم هیچ از آن شرایط اسم برده نشده است در صورتیکه بقبیده من آنها خیلی لازم بود یکی اینکه در ترتیب دادن محاسبات و نوشتن محاسبات عالم باشند برای اینکه این کسیکه باید برود مالیه مملکت را تفتیش بکند و بدخل و خرج مملکتی رسیدگی نماید بطور می شود که ما شرط نکندیم که باید در علم محاسبات بصیرت داشته باشد دیگر اینکه معروف بدستی و دیانت باشد بنده فرمایش آقای مخبر را تصدیق می کنم که اگر بنا باشد مجلس شورای ملی انتخاب کند کسی را انتخاب خواهد کرد که معروف با امانت و درستی باشد و لکن این شرایط را باید معین کنید که این شخصیکه بصورت دیوان محاسبات انتخاب می شود باید از وضع و ترتیب گرفتن و دادن مالیات مطلع باشد که وقتی پیشکار مالیه خراسان را میفرستند آنجا و می خواهند رسیدگی بکنند این افلاطون داشته باشد که مالیات خراسان چه شکل است و ترتیب گرفتن آن چیست و بدون این تصور می شود تفتیش بکنند دیگر اینکه اشخاصی که داخل در امور مالیه مملکتی بوده اند بخواهند انتخاب نمایند باید اشخاصی باشند که از بقایای دولتی چیزی بر عهده ایشان نباشد مثلاً اگر يك کسی وقتی پیشکار مالیه فلان ولایت بوده است وقتی انتخاب شود که حساب خودش را صحیح برداشته باشد و صد هزار یا دو صد هزار تومان از مالیه دولت را نخورده باشد در صورت صرف نظر از دو شرط اولی که بفرمایش آقای مخبر مجلس شورای ملی خودش خودش ملاحظه آنرا خواهد کرد بنده این دو شرط را خیلی لازم میدانم و نمیدانم بدینصورت اعضاء کمیسیون چرا توجهی باین شرایط فرمودند و لازم ندانسته اند

محمد هاشم میرزا - در اینموقع که مذاکره در شرایط اعضاء دیوان محاسبات کرده ایم کم کم طوری شده است که شرائطش از شرایط اعضاء مجلس شورای ملی گذشته است بجهت اینکه و خیلی را که بنمایند کمی ملت انتخاب می کنند پس سی سال اکتفا میکنند و کلاً بجهت ریاست مجلس شورای ملی که باید سر رشته امور مملکت در دست او باشد همچنین پس سال اکتفا می کنند و لکن سن رئیس محاسبات را میخواهد چهل سال فرار بدهید این را بنده نمیفهمم اما این دلایلی را که آقای مخبر در جواب آقای حاج سید ابراهیم فرمودند تماماً ام از مدعا بود و بجهت اینکه فرمودند که مجلس وقتی نباشد کسانی را انتخاب خواهد کرد که معروف بدستی و دیانت باشند دیگر

لازم نیست که در قانون دیوان محاسبات این شرط ذکر شود بنده عرض میکنم همین دلائل لازم نیست که تبعیت ایران هم شرط شود برای اینکه وقتی که مجلس شورای ملی انتخاب می کند البته اتباع داخلی را انتخاب خواهد کرد پس اگر بنظر مجلس شورای ملی است که هیچ شرط لازم ندارد اگر شرط لازم است باید شرایط قسمی باشد که اشخاصی را که لایق و قابل اینکار هستند شامل شود و اگر تصور میفرمایند که این تعیین شرایط به مجلس شورای ملی بر می خورد بنده عرض می کنم همان شرایطی را که ملت در موقع انتخاب نمایندگان باید رعایت نماید وقتی هم که مجلس بجای يك نماینده بگذرد را انتخاب کند آن شرایط را باید مراعات کند و ابدأ هم به مجلس بر نمیخورد ولی اگر شرایطی باشد که خیلی واضح باشد بطوریکه مجلس بر نخورد بنده هم تصدیق می کنم که نباید نوشته شود همانطور که آقای افتخار الواعظین فرمودند والا سایر شرایط را هیچ دلیلی ندارد که معنی از آنها را ذکر کنیم بعضی را ذکر نکنیم

فهم الملک اینک میفرمایند که کم کم شرایط اعضاء دیوان محاسبات از شرایط اعضاء مجلس هم گذشته است بجهت اینکه در انتخاب نماینده پس سال اکتفا می کنند و در اینجا برای ریاست کل چهل سال نوشته اند بنده عرض می کنم همینطور ایراد شما وارد می آید که در انتخاب و کلاً شرایط معلومات را هیچ فرار نداده اند و در اینجا اشخاصی که بصورت دیوان محاسبات انتخاب می شود باید دارای معلومات باشند پس این وظیفه باین ندارد که چون برای و کلاس سی سال نوشته شده است برای رئیس دیوان محاسبات هم سی سال کافی است و در فرمایشی که آقای افتخار الواعظین فرمودند کمیسیون منکران نبود که این دو شرط در اینجا نوشته شود ولی شرایطی را که در يك قانون می نویسند باید حسی الامکان نظر با جرا و امکان آن باشد می فرماید این کسی که بصورت دیوان محاسبات انتخاب می شود باید باقی دار نباشد حساب قدیم یا جدید را بداند از ترتیب اخذ و وصول مالیات های ولایات اطلاع داشته باشد تمام آنها در دست است بنده اشخاصی که اعضاء دیوان محاسبات میشوند این شرایط را دارا باشند اما این را هم باید ملاحظه کرد که يك صدویست نفر وکیل کمی نشینند اینجا و این شخص را انتخاب می کنند بطور می توانند بفرستند برای این شرایط و معلومات هست یا نیست اشکال در اینجا است که برای نمایندگانی که باید این اعضاء را انتخاب بکنند چه قسم امکان دارد که ملاحظه کنند و فرد فرد اشخاصی را که پیشنهاد شده اند رسیدگی کنند و به بینند این شرایط در آنها موجود هست یا موجود نیست این است که عرض میکنم باید این شرایط بنظر نمایندگان کسان و اگذار شود و خودشان حتی الامکان سعی کنند و اشخاصی را انتخاب کنند که شایسته باشند و اینکه آقای محمد هاشم میرزا فرمودند که وکلای منتخب شده از مجلس ما شرایط را خواهند داشت که ملت در موقع انتخاب نمایندگان باید مراعات کند بنده عرض می کنم این يك چیز غلطی است که گمان میکنم در این موقع که مجلس

شورای ملی در مقام اصلاح مواد آن بر آمده است که این غلط را نیز اصلاح خواهد کرد و اگر يك غلطی در يك موردی اتفاق افتاده است آنرا بنشیند سند فرار داد از برای يك همچو موقتی و در قانون دیگری نوشت .

آقای شیخ علی - این عبارت خیلی ناسلیس نوشته شده است یکی اینکه نوشته است و سن سی و بالا برای سایر اعضاء اگر بنا باشد که این شرط باشد باید در هر دو تعیین هم رئیس و هم اعضاء این شرط باشد و اگر بنا باشد هیچ نباشد يك ایراد دیگر هم داشتیم که چون فرمودند دیگر تجدید نمیکنم

لواءالدوله - پیشنهادی را که بنده کرده بودم برای این بود اولاً باید بین رئیس و مرئوس فرق باشد و در هیچ قانونی نیست که بین آنها در شرایط فرقی نباشد و اما اینکه محاسب باشد این يك چیزی است که لازم است برای اینکه اگر محاسب نباشد از کجا می داند که محاسبه چیست و ترتیب محاسبه بچه قسم است دیگر اینکه معروف با امانت و دیانت باشد برای اینکه اگر دارای این شرط نباشد و کسی آنها را باین سمت نشناسد بطور میشود مالیه ملت را بدست آنها داد اینها چیزهایی است که لازم است ذکر شود و بنده پیشنهاد کردم حالا دیگر بسته بنظر آقایان است

پیشنهاد آقای حاج سید ابراهیم از فرار ذیل قرائت شد :

بنده پیشنهاد میکنم که علاوه بر شرایطی که آقای لواءالدوله پیشنهاد کرده است این شرط هم علاوه شود :

(۵) - آنکه رئیس کل افلا ده سال و رؤسای معاکم پنج سال و مستشاران و ممیزین سه سال در اداره مالیه دانله با خارجه خدمت کرده و سندی صحت عمل خود در آنند را از وزارت مالیه در دست داشته باشند

رئیس - حالا رای می گیریم در پیشنهاد آقای لواءالدوله کسانی که موافقت قیام نمایند (رد شد)

پیشنهاد آقای حاج سید ابراهیم تائید قرائت شد بعضی اظهار کردند خوب است این پیشنهاد را مسترد بدارند

حاج سید ابراهیم - بنده ابدأ پس نمیگیرم و برای این این پیشنهاد را عرض کردم که در ضمن شور عقیده خود را اظهار کرده باشم و شرایط مستخدمین دیوان محاسبات را گفته باشم که اشخاصی که بصورت دیوان محاسبات انتخاب میشوند باید در اداره مالیه مستخدم بوده باشند و در محاسبات و ترتیبات مملکتی بصیر باشند و معروف با امانت و دیانت باشند و اگر هم این پیشنهاد رد شود من خودم وظیفه وجدانی خودم را ادا کرده باشم و در تعیین شرایط کسانی که محاسبات مالیات تمام مملکت را بدست آنها می سپاریم سهل انگاری نکرده باشم و استدعا میکنم که در این پیشنهاد بنده رای بگیرم ولی يك نکته را هم لازم میدانم عرض کنم که مالیه در مقام قانون نویسی باید ملاحظه که مجلس خوب کار میکند از بعضی مطالب صرف نظر نمایم البته مجلس خوب کار میکند ولی در قانون نباید

راجع بدستکاری و دستبند قانون را بنویسیم

وکیل التجار - اولاً بنده مسئله تبعیت را صحیح می دانم که نباید باشد وایشرا که آقای حاج سید ابراهیم پیشنهاد کرده اند این هیچ مخالف با اساس انتخابات اعضاء دیوان محاسبات نیست برای اینکه اعضاء دیوان محاسبات البته باید لوازم علم و دیانت را دارا باشند ایندست مسلم است اما آن شرطی را که ایشان پیشنهاد کرده اند که باید در اداره مالیه خدمت کرده باشند اینرا بنده صحیح نمی دانم بجهت اینکه ما باید برخلاف اشخاصی را انتخاب کنیم که کمتر داخل خدمت رسمی و کسانی باشند که اطلاعاتشان خوب باشد تا اینکه از طرف مجلس یعنی از طرف ملت در امور مالیه و محاسبات مراکتی تفتیش نمایند پس یکی بنده مخالف این هستم که اعضاء دیوان محاسبات از بین اشخاصی انتخاب شود که از مستخدمین دولتی یا وزارت مالیه بوده باشند و اما اینکه گفته می شود که چون انتخاب این اعضاء را مجلس شورای ملی می کند لازم نیست شرایط قرار بدهیم بنده نمی دانم ماجرا زد فراروش می کنیم خیلی از خودمان راضی میشویم اگر اینطور بود بایستی مجلس شورای ملی نظامنامه داخلی هم نداشته باشد برای اینکه تکلیف خودش را می دانست و عمل می کرد ولی بدینصورتی بنده که با وجود اینکه نظامنامه داخلی هم نوشته شده بآن عمل نمی شود مثل اینکه يك پیشنهادی می شود و خواننده می شود و يك پیشنهادی می شود و در هبث رئیس میماند و ابدأ عمل بمضمون نظامنامه داخلی نمی شود پس بنده لازم میدانم که شرایط ذکر شود ولی شرایطی که بآن عمل شود نه مثل نظامنامه داخلی که بآن عمل نمی شود

حاج آقا - تصور می کنم که این ماده اینقدر گفتگو لازم نداشته باشد خوب است در این پیشنهاد ها رای گرفته شود و مذاکره ختم شود بواسطه اینکه در آن جلسه هم بخاطر دارم که خیلی معطل شدیم در این ماده بواسطه اینکه شرایطی را هم قرار می دهند يك چیزی نیست که بشود حدی برای آن تصور کرد فقط چیزی را که مامی توایم جزء این قانون بکنیم معروفیت با امانت و دیانت است و این چیزی است که عیبی ندارد و به مجلس هم بر نمیخورد بجهت اینکه بسا اشخاصی هستند که و کلاً تصدیق دارند دیانت و امانت آنها ولی معروف باین وصف نیستند این شرط را ممکن است و الا شرایط دیگرش را گمان نمی کنم که شرایطی باشد که بشود برای آن حدی تصور کرد و در قانون نوشت .

رئیس - رای می گیریم در پیشنهاد آقای حاج سید ابراهیم کسانی که پیشنهاد ایشان را تصویب می کنند قیام نمایند (رد شد)

پیشنهاد آقای افتخار الواعظین بقرار ذیل قرائت شد :

(بنده پیشنهاد می کنم که این شرط هم بر دو شرط دیگر ماده [۲۲] زیاد شود که از وضع و ترتیب دادن محاسبات دولتی مطلع باشد - از

ماملات مالیات ولایات بصیر باشد از بقایای مالیاتی چیزی بر عهده اش نباشد)

رئیس - رای میگیریم در پیشنهاد آقای افتخار الواعظین کسانی که پیشنهاد ایشان را تصویب می کنند قیام نمایند (رد شد) پیشنهاد آقای آقا سید حسین اردبیلی ببارت ذیل خوانده شد بنده پیشنهاد میکنم که ماده (۲۲) حذف شده و در ذیل ماده (۲۲) عبارت ذیل اضافه شود (۳) اتباع خارجه (۴) کسانی که سن آنها کمتر از سی سال بوده باشد -

آقای سید حسین اردبیلی - بنده گمان میکنم که اغلب شرایطیکه در پیشنهاد ها ذکر میشود چندان محتاج الیه نیست مثل این است که پیشنهاد بکنیم که سواد فارسی داشته باشد این خیلی واضح است که مجلس وقتی خواست يك عده را انتخاب کند لابد این اندازه شرایط را در نظر خواهد گرفت که محاسب باشند و اطلاعاتشان در اینخصوص زیاد باشد معروف با امانت و دیانت باشند و همینطور سایر جزئیات را بقدر امکان مراعات خواهد کرد پس بنده گمان میکنم که ذکر شرایط بکلی مسکوت عنه بماند و فقط به مقتضای اداء مقصود خودمان را بکنیم که در ذیل ماده (۲۲) در بیان تعیین اشخاصیکه از انتخاب شدن معرومند این دو جمله را اضافه کنیم یکی اینکه کسانی که از اتباع خارجه هستند آنوقت این شرط خودش میماند که باید از اتباع خارجه داخله باشند دیگر اشخاصیکه سن آنها کمتر از سی سال است تا اینکه معلوم شود که اعضاء دیوان محاسبات نباید از سی سال کمتر سن داشته باشند و باقی شرایط را بنده بواسطه اینکه خیلی واضح میدانم چندان ضروری و لازم نمیدانم که در قانون نوشته شود و تقاضا میکنم که در این پیشنهاد بنده رای گرفته شود

رئیس - رای میگیریم در این پیشنهاد آقای آقا سید حسین اردبیلی کسانی که پیشنهاد ایشان موافقت قیام نمایند (رد شد) پیشنهاد آقای شیخ غلامحسین بقرار ذیل قرائت شد :

(بنده تقاضا میکنم که جزء ماده (۲۲) بطریق ذیل نوشته شود (۲) افلا سن (۲۵) جهت عضویت دیوان محاسبات)

آقای شیخ غلامحسین - این شرطیکه در ماده (۲۲) برای اعضاء دیوان محاسبات نوشته شده است که برای ریاست سن چهل و برای عضویت سی بنده می بینم که هیچ فایده ندارد جز اینکه دست و پای مجلس شورای ملی را بپیچند برای اینکه ممکن است مجلس شورای ملی خصوص در این اوقات که خیلی آدم کم داریم بخواهد اشخاصی را که (۲۶) یا [۲۷] یا (۲۸) یا (۲۹) سال داشته باشند انتخاب نماید برای اینکه آنها را لایق می بیند و این ترتیبیکه آقایان اعضاء کمیسیون نوشته اند دست مجلس را خواهند بست که نتواند از بین همچو اشخاص لایقی هم انتخاب نمایند از اینجهت بنده گمان میکنم که همین ترتیبی که پیشنهاد کرده ام بهتر باشد يك قدری امر انتخاب را برای مجلس سهل میکند برای اینکه آنوقت مجلس می تواند اعضاء دیوان محاسبات را از بین اشخاصی که ایانت دارند و شایسته هستند

اعم از اینکه سن آنها (۲۵) یا (۴۵) سال باشد
انتخاب نمایند.

حاج آقا - چون بنده از اعضاء کمیسیون هستم لازم میدانم که مدافعه کنم و حال آنکه باید مخیر محترم مدافعه کند ما بعد از آنیکه تجربه کردیم دیدیم که در يك موقعی که انتخاب يك هیئتی را که برای يك امر بزرگی که بزرگتر از آن در ادارات دولتی نیست به مجلس شورای ملی واگذار میکنیم نباید اینقدر ملاحظه وسعت وضیق را بکنیم که اگر این شرط باشد دست و کلارو مینندد و اگر نباشد بهتر است برای اینیکه آتوقت میتوانند اشخاصی را که لایق اینکار ببینند انتخاب نمایند بواسطه اینکه مامی دانیم خود جوانی و کم سنی برای انسان ولو اینکه تربیت شده باشد يك نیشنگی بواسطه نداشتن تجربیات هست که محتمل است برای آن عدم متانت خیلی خرابیها و ضرر برای دولت فراهم نماید خصوصاً در يك اداره که ملی است و نماینده مجلس است و با کلیه ادارات دولتی طرف گفتگو و مذاکره است و تجربه دهنده که اشخاصی را که امروز در ادارات ما مشغولند و کار میکنند چون ملاحظه سنی در آنها نشده است با وجود اینکه خیلی ملاحظه خصوصیات تمدن امروزه در آنها شده است چقدر زیاد و ناله مردم را گوش کردیم و اینهم يك چیزی نیست که امروز ما میخواهیم در این قانون بنویسیم بلکه این ملاحظه سن و شیوه خویش يك چیزی است که در ادارات دولتی تمام دنیا ملاحظه میشود و یکی از شرایط بزرگ قبول اعضاء است از اینکه خواهش میکنم که در این قسم اینقدر مذاکره و انلاف وقت نشود و زودتر رای بگیرد که این مطلب بگذرد برای اینکه بدیهی است که در يك همچو اداره بزرگی که با هیئت دولت طرف است نمیتوانیم يك جوان بیست و پنجساله را با اویم از اعضاء آن قرار بدهیم که يك ترتیبی را فراهم نماید مثل حالیه و اسباب اشته از قلوب مردم بشود باز هم تقاضا میکنم که اینقدر ملاحظه این نشود که دست مجلس بسته می شود برای اینکه ما هر چه ملاحظه سن و متانت را میکنیم می توانیم جلب قلوب بکنیم و طوری کنیم که دیگر اسباب اشته از نفوس نشود.

رئیس - رای می گیریم در پیشنهاد آقا
شیخ قلامحسین - کسانی که با پیشنهاد ایشان موافقت قیام نمایند (رد شد).

حاج شیخ اسدالله - در آن روز پیشنهادی که شد و این ماده برگشت بکمیسیون یکی برای این بود که در ضمن این ماده قید شود که این شخصی که انتخاب می شود عالی مقام حساب و ترتیبات محاسبه باشد و همچنین معروف بدیانت و درستی باشد و در ترتیبات امور مالیه بصیر باشد و هیچکدام از این شرایط در این ماده ذکر نشده است و باید يك ترتیبی در این خصوص داد که اسباب اشکال نشود برای بعد ما.

رئیس - چه کنیم همین را که فرمودید در ضمن چند فقره پیشنهاد که ملاحظه فرمودند نوشته شد و رای گرفتیم در دیگر که نمی شود تصدیق رای کرد - حالا باید رای بگیریم در ماده (۲۲) بطریقی که کمیسیون پیشنهاد کرده است ماده (۲۲)

حاج سید ابراهیم - بنده میدانم که این ماده (۲۳) مفهوم مخالف ماده اولی است ولی بچه جهت باید اعضاءیکه در شغل دولتی یا شغل ملتی که اعضاء شورای ملی یا اعضاء انجمنهای ایالتی و ولایتی باشند از این انتخاب محروم شوند اگر مقصود این است اعضاء دیوان محاسبات در موقع اشتغال با امر دیوان محاسبات شغل دیگری نداشته باشند باید نوشته شود که اعضاء دیوان محاسبات مادامیکه اعضاء دیوان محاسبات نباشند شغل دیگری را بعهده بگیرند و اگر مقصود این است که اشخاصیکه در مشاغل دولتی هستند از عضویت دیوان محاسبات محرومند این هیچ وجه ندارد بجهت اینکه اشخاصی که ما بتوانیم آنها را برای اینگونه امورات خصوصاً باین شرایط بسیار انتخاب کنیم و به آنها بسیاریم خیلی کم است یعنی اینقدر نیست که اعضاء مجلس شورای ملی و بلدی و انجمن های ایالتی و ولایتی هر چه هست خارج کنیم.

آقا شیخ علی شیرازی - اینکه نوشته است اعضاء انجمن ایالتی و ولایتی مگر این دیوان محاسبات در پابخت نیست در این صورت چطور میشود هم در آنجا عضویت داشته باشند هم در دیوان محاسبات این یکی طبیعی است که شخصاً در هر جا همه حال است (اظهار شد که ممکن است) از ایالات و ولایات بیابند مرکز و عضو دیوان محاسبات شوند.

ماده ۲۴ - اعضاء دیوان محاسبات کدر زمان تعطیل مجلس شورای ملی مدت خدمتشان مواد (۳۰) و (۳۱) و (۳۲) و (۳۳) بمبارت

فهریم الملک - برای سه روز رئیس دیوان محاسبات و مدعی العموم نمی تواند مجلس عمومی تشکیل بدهند در این خصوص رای بدهند و مذاکره کنند يك وقت یکی از اعضاء ناخوش میشود دیر می آید یا نمی آید يك مجلس عمومی تشکیل نمی کنند که این مرد برای چه جهت دیر آمده است این برای این است کارها معوق نماند و اسباب نکت کار نشود بجهت اینکه بک رئیس محکمه یا يك مستشاری مرخصی

ماده (۳۰) - اعضاء دیوان محاسبات کدر زمان تعطیل مجلس شورای ملی مدت خدمتشان مواد (۳۰) و (۳۱) و (۳۲) و (۳۳) بمبارت

منقضی می شود باید بشغل خود باقی باشند تا وقتیکه مجلس شورای ملی افتتاح شده و پس از آن مطابق ماده (۱۴) عمل شود.

افتخار الواعظین - بنده نظرم می آید که در پیشنهاد وزیر با اصلاح کمیسیون در این ماده نوشته بودند که موقتاً منقضی می شود تا اینکه مجلس شورای ملی افتتاح شود و تکلیف اوزار همین کنند.

فهریم الملک - آنچه را که خواننده شد و رای دادیم راجع باین بود که اگر اعضاء دیوان محاسبات خلافی را مرتکب شد باید عزل و منقضی شود از شغل خود و اگر در زمان تعطیل مجلس مستوجب عزل باشد موقتاً منقضی می شود ولی چون مدتی را معین کردیم که در مدت چهار سال یا پنجسال مدتشان منقضی می شود و اینیکه در آخر هر سال در این پنجساله يك خمس خارج شوند تا در مدت پنجسال سنوات بمداز این مدت تکلیف چیست در آن مدت باید خارج شوند یا در خدمت خودشان باشند یا بمداز مذاکره در کمیسیون اینطور صلاح دیدند که چون مجلس شورای ملی در آن وقت منعقد نیست و نمی شود دیوان محاسبات را تعطیل کرد و کارش را موقوف و معوق گذاشت و نیز عوض آنها فوراً انتخاب نخواهد شد بهتر این است که آنها یکی دو ماه در سر کار خود باقی باشند تا مجلس شورای ملی که افتتاح شد تکلیف آنها را معین نماید مجلس که افتتاح شد معلوم است مطابق ماده (۴) عمل خواهد شد و بعد از سال پنجم هر سالی عده ای که مدت آنها سر آمده باشد خارج خواهند شد ماده ۲۷ و ۲۸ بمبارت ذیل خواننده شد ماده (۲۷) - رئیس کل و مدعی العموم ساهی و مواظب خواهند بود که در هر موقع مراسم قانونی رعایت شود و مدعی العموم در صورت مشاهده تخلف مراتب را برباست کمال اطلاع داده اصلاح آنرا درخواست خواهد کرد.

ماده (۲۸) - هر گاه محاکم دیوان محاسبات از انعقاد جلسات اعمال نمایند و یا بتکلیف خود عمل نکنند یا از دائره نظم خارج شوند رئیس کل بآنها اخطار خواهد کرد و در صورت لزوم میتواند بمجلس عمومی رجوع نمایند مدعی العموم هم در موارد فوق حق دارد مراتب را بر رئیس کل اطلاع داده تشکیل مجلس عمومی را تقاضا نماید.

حاج شیخ اسدالله - میخواستم عرض کنم در صورتی که مدعی العموم و رئیس کل اطلاع داشته باشند و مدعی العموم تقاضا کرد که مجلس عمومی دیوان محاسبات تشکیل شود حالا اگر خود رئیس کل در این کار مسامحه کند نظارت عمل او با کی است و تکلیف چه میشود.

فهریم الملک - در ماده پیش خوانده شد و رای دادیم گفته شد که وزیر و رئیس کل این حق را دارند بازم در ذیل این ماده تشریح میشود.

ماده (۲۹) - در مواردیکه مجلس عمومی مطابق مراد فوق برای رسیدگی شکایات تشکیل می شود رایورنی از اعتراضاتی که شده و نتیجه قرارداد مجلس بتوسط وزیر عالی و مجلس شورای ملی داده خواهد شد.

فهریم الملک - برای سه روز رئیس دیوان محاسبات و مدعی العموم نمی تواند مجلس عمومی تشکیل بدهند در این خصوص رای بدهند و مذاکره کنند يك وقت یکی از اعضاء ناخوش میشود دیر می آید یا نمی آید يك مجلس عمومی تشکیل نمی کنند که این مرد برای چه جهت دیر آمده است این برای این است کارها معوق نماند و اسباب نکت کار نشود بجهت اینکه بک رئیس محکمه یا يك مستشاری مرخصی

حاج شیخ اسدالله - میخواستم عرض کنم در صورتی که مدعی العموم و رئیس کل اطلاع داشته باشند و مدعی العموم تقاضا کرد که مجلس عمومی دیوان محاسبات تشکیل شود حالا اگر خود رئیس کل در این کار مسامحه کند نظارت عمل او با کی است و تکلیف چه میشود.

فهریم الملک - برای سه روز رئیس دیوان محاسبات و مدعی العموم نمی تواند مجلس عمومی تشکیل بدهند در این خصوص رای بدهند و مذاکره کنند يك وقت یکی از اعضاء ناخوش میشود دیر می آید یا نمی آید يك مجلس عمومی تشکیل نمی کنند که این مرد برای چه جهت دیر آمده است این برای این است کارها معوق نماند و اسباب نکت کار نشود بجهت اینکه بک رئیس محکمه یا يك مستشاری مرخصی

ذیل قرائت شد مذاکره در آنها نشده
ماده [۳۰] - در صورتیکه اعضاء دیوان محاسبات در اجرای تکالیف خود اعمال ورزند یا اعمالی از ایشان مشاهده شود که با مقام آنها منافات دارد دیوان محاسبات حق مؤاخذه و انفصال موقتی و عزل را نسبت بآنها دارد ولی در صورت عزل موافق ماده [۳۰] رفتار خواهد شد.

ماده [۳۱] - بمبزی بنی که در انجام امور کوتاهی می نمایند رئیس کل حق مؤاخذه را از آنها خواهد داشت و در صورت تکرار با حضور رؤسای محاکم بازخواست خواهند شد.

ماده (۳۲) - اعضائی که موقتاً منقضی میشوند در مدت انفصال حق مقرر ندارند.
ماده [۳۳] - اعضاء دیوان محاسبات در هیچیک از معاملات دولتی نباید دخالت نموده یا واسطه واقع شوند.

ماده (۳۴) - هر روز اعضاء دیوان محاسبات اسامی خود را در کتابچه مخصوصی که در دفتر خانه برای این امر ضبط است امضاء نموده و ساعت ورود خودشان را مینویسند.

سلیمان میرزا - از ماده (۲۷) تا اینجا جزو نظامنامه داخلی بود اما چونکه باید بعضی چیزها را بنسبست اوضاع امروزه در قانون بنویسند مثل مطالبیکه در قانون ثبت اسناد نوشته شد ولی این یکی دیگر خیلی چیز واضحی است اگر بنا باشد اینها را در قانون بنویسیم آتوقت باید نوشت قلمشان را که بجا بگذارد یا کاغذشان را چطور دست بگیرند این معلوم است که در سرعت باید بنویسند و در صورت غیبت کجا بنویسند این يك چیزی است که در همه جا معمول است در نظامنامه داخلی می نویسند و محتاج بنوشتن در قانون نیست.

ماده [۳۵] - از فرار ذیل خواننده شد.
ماده [۳۵] - مرخصی اعضاء دیوان محاسبات تا سه روز با اجازه رئیس کل خواهد بود علاوه بر این بسته با اجازه مجلس عمومی است و این در صورتی است که رئیس کل و مدعی العموم تصدیق بدهند که غیبت مضموی که مرخصی میخواهند باعث نکت کار نخواهد شد.

حاج شیخ اسدالله - رئیس کل و مدعی العموم تصدیق بدهند که غیبت مضموی که مرخصی میخواهند باعث نکت کار نخواهد شد در صورتیکه خود رئیس کل سه روز را اجازه بدهد آیا شامل آن هم خواهد شد یا اینکه راجع بهمین فقره اخیر باشد در صورتیکه نکتی در کار پیدا بشود رئیس کل هم در همان سه روز نمیتواند اجازه بدهد فرق نمی کند.

حاج شیخ اسدالله - میخواستم عرض کنم در صورتی که مدعی العموم و رئیس کل اطلاع داشته باشند و مدعی العموم تقاضا کرد که مجلس عمومی دیوان محاسبات تشکیل شود حالا اگر خود رئیس کل در این کار مسامحه کند نظارت عمل او با کی است و تکلیف چه میشود.

فهریم الملک - برای سه روز رئیس دیوان محاسبات و مدعی العموم نمی تواند مجلس عمومی تشکیل بدهند در این خصوص رای بدهند و مذاکره کنند يك وقت یکی از اعضاء ناخوش میشود دیر می آید یا نمی آید يك مجلس عمومی تشکیل نمی کنند که این مرد برای چه جهت دیر آمده است این برای این است کارها معوق نماند و اسباب نکت کار نشود بجهت اینکه بک رئیس محکمه یا يك مستشاری مرخصی

حاج شیخ اسدالله - میخواستم عرض کنم در صورتی که مدعی العموم و رئیس کل اطلاع داشته باشند و مدعی العموم تقاضا کرد که مجلس عمومی دیوان محاسبات تشکیل شود حالا اگر خود رئیس کل در این کار مسامحه کند نظارت عمل او با کی است و تکلیف چه میشود.

میخواهد باید معلوم شود که بواسطه غیبت از نکتی در کار پیدا خواهد شد یا خیر این است که مجلس عمومی تشکیل می شود یا تصدیق رئیس کل و مدعی العموم اجازه خواهد داد.

حاج شیخ اسدالله - بنده عرض میکنم اگر يك روز هم اسباب تعطیل بشود در همان يك روز يك جلسه هم اگر عذر موجهی داشته باشد آن شخصی که مرخصی می خواهد رئیس کل نباید اذن مرخصی بدهد اینجا مطلقاً نمی تواند حالا در صورتی که اسباب تعطیل اینکار نشود در آنجا هم باید تصدیق بشود که رئیس کل حق اذن دادن را ندارد و مگر در صورتی که اسباب تعطیل کار نشود.

ماده (۳۶) - از فرار ذیل قرائت شده ماده (۳۶) - همیشه باید دو نکت از کلیه اعضاء حاضر باشند و اجازه بیش از يك نکت اعضاء دیوان محاسبات داده نخواهد شد - اینیکه مقید کرده است بیش از يك نکت برای چه چیز است برای اینست که چنانچه در پیش گذشت تعطیل و نکتی در کار محاکمات حاصل نشود بنده عرض میکنم اگر همچو مقصودی باشد توضیح بدهند اگر مقصود دیگری هم هست بفرمائید

فهریم الملک - آن چیزیکه در ماده پیش نوشته بود ربطی باین ماده ندارد فرض بفرمائید که يك رئیس محکمه یا مستشاری اجازه مرخصی می خواهد رئیس می بیند این محکمه کار دارد و اگر برود و مرخصی بدهد کار مزمان سایر محاکم هم مشغول کار هستند در این صورت اجازه نخواهد داد و وقت هم هست که کار ندارند اجازه مرخصی ملاحظه اینیکه اگر عذر معتدل بمانند اجازه نمیدهد و در نظامنامه داخلی مجلس اگر این ملاحظه شده بود ابتدا تولید اشکال نمیشد مثلاً میگفتند همیشه پیش از ده نفر یا از ده نفر مرخصی داده نمیشود و هر وقت آمده که مرخصی حاصل کرده اند برگشتند بدهیگران که اجازه میخواهند اجازه داده میشود اینطور اسباب تویق کار نمیشد ولی حالا با دلایلی تحصیل اجازه میکنند و در موقع کار معوق میمانند اما اینجا این ملاحظه شده است که همیشه دولت او اینیکه کار نداشته باشند و مشغول کار نباشند حاضر باشند و اجازه مرخصی به بیش از يك نکت داده نشود ولی آن شرطی که در ماده پیش ذکر شد رئیس وقتیکه دید اسباب تعطیل کار میشود اجازه نخواهد داد.

حاج شیخ اسدالله - اینجا می نویسند نکت اعضاء دیوان محاسبات همیشه اجازه مرخصی دارند بنده عرض میکنم این نکت باید از اعضاء محاکم باشد و آتوقت کار معوق میماند پس خوب است بنویسند به بیش از يك نکت اعضاء محاکم اجازه داده نخواهد شد.

حاج شیخ اسدالله - اینجا می نویسند نکت اعضاء دیوان محاسبات همیشه اجازه مرخصی دارند بنده عرض میکنم این نکت باید از اعضاء محاکم باشد و آتوقت کار معوق میماند پس خوب است بنویسند به بیش از يك نکت اعضاء محاکم اجازه داده نخواهد شد.

حاج شیخ اسدالله - اینجا می نویسند نکت اعضاء دیوان محاسبات همیشه اجازه مرخصی دارند بنده عرض میکنم این نکت باید از اعضاء محاکم باشد و آتوقت کار معوق میماند پس خوب است بنویسند به بیش از يك نکت اعضاء محاکم اجازه داده نخواهد شد.

حاج شیخ اسدالله - اینجا می نویسند نکت اعضاء دیوان محاسبات همیشه اجازه مرخصی دارند بنده عرض میکنم این نکت باید از اعضاء محاکم باشد و آتوقت کار معوق میماند پس خوب است بنویسند به بیش از يك نکت اعضاء محاکم اجازه داده نخواهد شد.

حاج شیخ اسدالله - اینجا می نویسند نکت اعضاء دیوان محاسبات همیشه اجازه مرخصی دارند بنده عرض میکنم این نکت باید از اعضاء محاکم باشد و آتوقت کار معوق میماند پس خوب است بنویسند به بیش از يك نکت اعضاء محاکم اجازه داده نخواهد شد.

حاج شیخ اسدالله - اینجا می نویسند نکت اعضاء دیوان محاسبات همیشه اجازه مرخصی دارند بنده عرض میکنم این نکت باید از اعضاء محاکم باشد و آتوقت کار معوق میماند پس خوب است بنویسند به بیش از يك نکت اعضاء محاکم اجازه داده نخواهد شد.

مطرح مذاکره نموده کمیسیون نسخ نظامنامه و قانون بلدی را در مملکت ایران صلاح ندانسته طرح مزبور را که مستلزم این نسخ است قابل توجه ندانست و بمجلس هودت میده که اگر قابل توجه شود بکمیسیون داخله ارجاع شود .

رئیس سبای برای بگریم در قابل توجه بودن این طرح کمیسیون مبتکرات این طرح را قابل توجه ندانسته است حالا باید رای مجلس هم در این باب معلوم بشود .

آقامیرزا ابراهیمخان - اینجا بطوریکه معلوم میشود گویا کمیسیون مبتکرات یک اشتباهی کرده باشد مقصود پیشنهاد کننده نسخ بلدی نبوده است بلکه نظر بصالحیت وقت میگوید قانون بلدی تقسیم شود بین حکومت و اداره نظمی و اجرا شود تا موقع اقتضا کند و بلدی تشکیل شود .

معزالملک - بقرینه بنده در اینکه در قانون بلدی باید تصرفی بشود گمان نمیکنم مخالفی باشد ولی در اینکه این را الان یک شبه از وزارت داخله بکنیم و واگذار کنیم این بلدی را تماماً بوزارت داخله تصور میکنم خلاف قوانین مشروطیت باشد ولی بالاخره لازم است که یک چیز بیاید یعنی امروز ایجاد کرد و باید که تجدیدنظر کرد در قوانین بلدی و این طرح را پیش از آنکه در قابل توجه بودن رای بگریم گمان نمیکنم نمایندگان تصویب بکنند پس خوب است رجوع بکنند بیک کمیسیونی که در این قوانین حاضرند بلدی نظری بکنند و بعد بمجلس شورای راپورت بدهند و کمیسیونیکه بنظر بنده میآید که تا یک درجه ای شاید مربوط باین کار باشد کمیسیون پروگرام است خوب است بآنجا رجوع شود که بعد از آنیکه از کارهای مایه فارغ شد در کارهای بلدی نظری خواهد کرد و از او خواهش شود که کارهای بلدی را مقدم بر سایر کارها بدارد و هر چه زودتر یک راپورتی در باب بلدی بدهد و در تصحیح قوانین بلدی وقت کامل بعمل آید باشد .

حاجی عزالمملک - بنده میخواستم عرض کنم که این یک مسئله است که اگر بخواهیم مذاکره کنیم گمان نمیکنم که بشود رای گرفت و گمان نمیکنم تصویب هم بشود و نباید حق را از ملت ساق کرد و داد بدست دیگران خود مردم حق دارند انتخابی در بلدشان بکنند و عوارضی هم وضع کنند و اجرا کنند بنده هیچ اشکالی در صلاح نمایانم برای اینکه این انتخاب ملی و اختیاری است و اجباری نیست و هیچوجه مجبور نخواهند بود و بالعکس اگر این را بدست نظمی بدهیم نظمی آنها را مجبور خواهد کرد .

آقامیرزا ابراهیم خان - چون یکی از (۲۰) نفر نمایندگان محترم که این طرح را امضاء نموده اند بنده بودم از اینجهت ناچار شدم نظریات خود را در اینموقع عرض کنم که بچه ملاحظه امضاء کرده ام پس از اینکه یک عایداتی ما از برای اصلاحات بلدی (یعنی بلدی تهران) تصور کردیم لزوم تشکیل یک بلدی را هم بنظر آوردیم یعنی آن عایدات را آن بلدی صرف مخارج بلدی بکند یعنی آن عایدات را بلدی صرف شهر کند و از آنجمله مبلغی بود که وزارت مایه ماه بطور منظم میداند بلدی میدهد و

خواهد بود درعکس آنچه دیده و شنیده شده در پایتخت و چه در سایر شهرها شکوهای زیاد رسیده و آنچه که مقصد و مقصود نمایندگان مجلس و وزرای عظام بود که مردم آسوده شوند از طرف بلدی تمام نتیجهها بعکس بخشیده شد اگر چه بعد از بیانات مفصله آقای آقا میرزا ابراهیمخان و توضیحات آقای صنیع الدوله که داده شد دیگر کافی است از اینکه بنده شرح بدهم ولی چون یکی دو نطقی دیدم که مثل این بود که ضمیمه دارند و میل دارند که آقایانیکه امروز خودشان را سد صدید میدانند و در بلدی فعال ما بشاء هستند همینطور باید بحال خودشان باقی باشند عرض میکنم و این پولی را که میگیرند از این مردم بیچاره فقیر باید صرف این مردم بیچاره شود بلدیهای ولایات ایران نان خانه برای اشخاص مفت خور نیست مجلس شورای ملی باید اقداماتش طوری باشد که دفع این تنفرت را بکند و اینطرحی را که تقدیم کرده ام برای آسوده گوی مردم است حالا کمیسیون مبتکرات اینطرح را طرف توجه ندانسته شاید درست توجه نکرده اند در اینطرح که بنده و سی نفر از نمایندگان پیشنهاد کرده ایم استدعا میکنم اگر هم صلاح دانستند بحسب تقاضای آقای معزالملک که آنرا بکمیسیون پروگرام رجوع بفرمایند استدعا میکنم که یک قدری زودتر بمجلس بیاید که مردم را از این بی اعتمادی هائیکه از اغلب بلدیها باهالی میشود آسوده بکنند اگر چه کمیسیون پروگرام آن کارهایی که برایش مهین شده است مهمتر است ولی چه بکنیم از بسکه کمیسیون متعدد داریم و نتیجه صحیحش بمجلس نیآید باید راضی شویم که بکمیسیون پروگرام بپردازیم .

وزیر پست و تلگراف - از اظهارات آقای ادیب التجار همچو معلوم میشود که موضوع بلدی چیز بدی است و لازم است که در تصودشان و افکار این بوده است بنده در یکم اگر چه شاید مقصودشان این بوده است بنده بفرمایم بلدی یک چیز خوبی است در شهره اسباب آسایش اهالی است و در اول امر مشروطیت است یکی از فواید خوبیکه از مجلس گذشته و رای داده شده همان قانون بلدی است و بلدی از چیزهایی است که خیلی لازم است اما باید بیبینیم مسایلیکه از بلدی بروز میکنند از چه حیث وجه راه است چونکه بنده ابتدا بمورد انتخاب بلدی بودم همه طور اطلاع دارم لازم است عرض کنم اولاً نفس رابنده میگذارم بگردن عامه اهل این شهر زیرا که یک جمعی معین شده اند نمایندگان بلدی را معین نمایند و چندین روز اطلاعات نوشتیم جارچی ها فرستادیم که آقایان دست انتخاب بلدی است بیاید مردمان خیر بصیر عالم حلقی که سراغ دارند انتخاب کنید چندین روز طول کشید رفتند کسانیکه مأمور اینکار بودند نشستند و کار بجائی رسید که بالاخره متفقین به (۲۰) رای و (۲۵) رای (۲۰) رای و (۱۵) رای انتخاب شدند حالا ملاحظه بکنید در پست شهری که میگویند یک کرور جمعیت دارد افلا سبده هزار جمعیت دارد چرا باید نمایندگانش با (۱۵) رای و (۲۰) رای انتخاب شوند این تقصیر مردم است حالا باینکه آگاهی نداشتند

بلدی به چیست و آنرا زودتر بمجلس بیاورند و بعد بلدی را منفصل بکنند و فوراً تجدید انتخاب بکنند .

رئیس - مذاکرات در این باب خیلی شد و خیلی هم از آقایان هستند که اجازه خواسته اند وقت هم نبست و با این بیاناتی که شد گویا دیگر مذاکره نداشته باشد علیالمجاله معلوم شد از این مذاکرات که بعضی اصلاحات در بلدی لازم است و یک پیشنهادی کرده اند آقای معزالملک که اینکار را رجوع بکنیم بکمیسیون پروگرام ضمناً آقایان هم باید ملتفت باشند که اینوظیفه کمیسیون پروگرام همین اصلاحات است که در تأسیس ادارات پیشنهاد بکنند الا اینکه ایشان تقاضا کرده اند که این مسئله را مقدم بدارند .

معزالملک - بنده با این پیشنهاد مخالف نیستم ولی میخواهم خاطر وزرا را مسبق بکنم که اینکارها راجع بوزرا است همیشه وزرا مجلس را مشغول بکاری میکنند که کار خود آنها است و البته هیئت وزرا خاصه وزیر داخله مایلیکه امروزه در انجمن های بلدی هست میدانند و بهتر از وکلا مطلع هستند پس بهتر بیاید که وزرا میدانند اصلاح کنند چنانچه (۲۴) جلسه را کم می دانند یا از برای انفصال بلدی هر طریقی را میخواهند پیشنهاد کنند خودشان در جلسه وزرا چند بنده قانون بنویسند و بمجلس پیشنهاد کنند که بکمیسیون رجوع شود و بمجلس مشغول مذاکرات شده باشد این را میبایست یکسال قبل از این در جلسه وزرا مذاکره کرده و بمجلس پیشنهاد کرده باشند .

وزیر مالیه - عرض میکنم هیچ فرنی نمیکنم که وزرا پیشنهاد کنند یا همه تصور بکنند در مجلس پیشنهاد شده است برود بکمیسیون پروگرام بر فرض که وزرا الان لایحه ای روی میز رئیس گذاشته بودند مگر نه اینکه باید برود بیک کمیسیونی و اطراف آنرا ملاحظه و دقت کرده بعد از آنجا بیاید دومرتبه به مجلس تصویب بشود حالاهم همان است این قانونی که دوست است پیشنهاد شده است که یک تجدید نظری در آن بشود و در آن کمیسیون هر روز وزرا یا وزیر داخله حاضر شوند و داخل در آن مذاکرات شده و کار تمام شود بنده که دیگر هیچ اشکالی نمی بینم .

حاجی شیخعلی - بنده مخالف با پیشنهاد آقای معزالملک که میفرمایند رجوع شود بکمیسیون پروگرام در ماه است کمیسیون پروگرام منعقد شده است و چندین دنه از بعضی نمایندگان استفسار شده است که کمیسیون پروگرام چه کرده است از بعضی از شامی خواهیم که مستأصل نباشند بنده اطلاع دارم که بعضی از اشخاصیکه در بلدی هستند کسانی می باشند که این را کار خودشان قرار داده اند و گرسنه و معطل هم هستند اما در جاهای دیگر که وکلای بلدی را انتخاب می کنند اشخاص مستغنی را انتخاب می کنند که اغلب از تجار محترم هستند و از اشخاصی هستند که ثروت دارند و محترم هستند بالاخره خوب است نتیجه این باشد که آنچه را که آقای معزالملک پیشنهاد کرده اند تصویب شود و برود بکمیسیون پروگرام و بمجلس راپورت دهد اولاً یک ماده وضع شود که ترتیب انفصال

مصلحت شهر است و یک نظارتی در امور شهری بکنند حالا یک اشخاص بیکاری آنجا جمع شده اند و یک عناوینی برای خودشان تحصیل کرده اند و هر چه از هر جا خودشان دلشان میخواهد قرار میدهند و در جراند پشت سر آن آدم هر چه از دستشان بر میآید بیاضاه و با مضامینویسند حالا هر چه گفته اند باشد بنده آنها را یک هیئت فاسد مقصد بیخودی میدانم و نباید تمکین یک همچو هیئتی را کرد همینطوریکه آقامیرزا ابراهیم خان فرمودند هر صرنی که در مملکت میشود میبایست نتیجه فایده از آن تأسیس حاصل شود که ما بدانیم فایده ای که از این تأسیس از برای تمام اهالی این شهر حاصل میشود چه چیز است نه اینکه فلان مبلغ از خزانه همراه نقد دولت بآنها بدهد و یک مبلغی هم خودشان بگیرند و یک توافقی هم ضمیمه شود که آنها بگیرند و هیچکس هم حق نداشته باشد که بآنها حرف بزند و چیزی بگوید و آنها را هم نشود منحل کرد یا تنبیه جمع شده اند و حاضرند برای خدمت و تمام وقت خودشان را صرف میکنند یکمقصد جدا گانه ای تصویب کنیم که از محل مخصوص دولت بآنها داده شود تا اینکه عایدات شهری صرف اصلاحات شهری شود یا اینکه چشم از اصلاحات شهر بپوشیم نه کوچه میخواهیم نراه میخواهیم نه روشنائی میخواهیم بلکه عایدات دیگری هم بیفزاییم بر شهر و یکموجب و یکمقصد هم بدهیم بآن اشخاصی که آنجا می نشینند بنده نمی دانم چه طور ممکن است یکخانواده که بسرت میتوانند یک جاروب بفرند برای جاروب خانه بگرفاش هم اجیر کنند بامی شش تومان در اینموقع روی سخن را بر میگردانم بکابینه وزرای محترم و مسئول اینکار آنها را میدانم که در صورتیکه اصلاح شهر را باین وجود لازم میدانند یکمجلسی را برای حقوق اعضای بلدی معین کنند تا اینکه ما بدانیم که اشخاصی که پول میدهند برای اصلاحات شهر صرف میشود اگر لازم میدانند یک نفر دیگری بکنند که بکمیسیون بلدی بدهند و ندانند کجا صرف میشود .

وزیر مالیه - جناب میرزا ابراهیم خان باز دیگر وزرا را مسئول کردند برای یکسچیزی که در آن دخل و تصرفی ندارند بدقیقته این قانون بلدی و وقتیکه نوشته شده است بکامه گویا در آن ترک شده است و آماده این است که در صورتیکه دولت بدهد از اینها کاری ساخته نمیشود بیکتر تیبی آنها را منفصل کند و چون اینماده ترک شده است این اشخاص خودشان را لایتنیر و لا یتبدل میدانند و همه جور اختصاص خودشان میدهند حتی ششدهام اینکار را هم کرده اند و میکنند گفته اند که همینطوری که عوض و کیل مستغنی از مجلس انتخاب میشود ما هم هیئتی هستیم منتخب و می توانیم اینکار را کرده باشیم و اینکار را هم کرده اند حتی اینکه آهائیکه در بلدی هستند فقط بسفر از آهائیکه باقی مانده اند که از طرف اهالی شهر انتخاب شده اند بانی دیگر را آراء خودشان و کیل بلدی کرده اند معلوم است این چه شکلی پیدا میکند اما قانون بلدی که وضع شده است یکسرت و نه معینی دارد و شرایطی در آنجا معین شده است اولاً به اعضای انجمن بلدی نباید چیزی داد برای اینکه اقل شش جلسه و اکثر آ بیست و چهار جلسه باید بنشینند و یک نظری بکنند و یک رای بدهند در کار هائیکه

ویکار است و بنده يك پیشنهادی بهیشت رئیس تقدیم کردم که راجع بود بکمیسیون داخله اگر بعضی از آقایان هم بصیرت هستند لابد آنها هم حاضر خواهند شد تا اینکه يك استفاضا از معلومات ایشان بشود والا این میشود یکمده کاریکه داریم رجوع کنیم بکمیسیون پروگرام و همه کارها بزمن بماند برای کمیسیون پروگرام ایشان را مین کردیم الا ان ماه است هیچ نتیجه ندیدیم این راه رجوع کنیم باینجا و بماند تا سه ماه دیگر نتیجه نهد و مامطل شوم بهتر این است که بکمیسیون داخله رجوع شود زودتر در این خصوص راپورت بدهد و بگذرد .

مغز الملک - بعضی رفع اشتباه حاجی شیخ علی عرض میکنم کتکرات واسناد و قروض بمهده آن کمیسیون گذاشته شده است که راپورت آن نیامده باشد آنوقت میناید مسئله کار کردن اعضاء کمیسیون پروگرام شاید سایرین فمالتز نباشند از اعضاء این کمیسیون جای تأسف است که ایشان داخل نیستند ولی این کمیسیون بقدریکه قوه داشته است حکار میکرده است و هفته چهارجلسه تشکیل میشده است و کار میکرده است چنانچه این را مکرر عرض کردم و اینکه فرمودند اصلاح بلديه راجع بکمیسیون پروگرام نیست بنده چندان اصرار ندارم که بکمیسیون پروگرام بیايد مقصود عرض بنده این بود که لازم است در قانون بلديه نظری بشود میخواست بکمیسیون پروگرام رجوع بشود میخواست بکمیسیون داخله فقط مقصود من آن نتیجه است که قوانین امروز بلديه اصلاح شود اسرار ندارم که بکمیسیون پروگرام رجوع شود ولی کمیسیون پروگرام هم چندان بی دخلی از این موضوع نیست برای اینکه کمیسیون پروگرام همین شده است برای همین قبیل کارها در ضمن اصلاحاتیکه در تحت نظر است یکی اصلاحات جدید است فقط چیزی که هست بماند تقاضا کرد از کمیسیون پروگرام که زودتر اینکار را انجام بدهند و راپورت خودش را بدهد این منافات باجانبی نخواهد داشت .

رئیس - رای میگیریم بر پیشنهاد آقای مغز الملک که اصلاح قوانین بلديه را رجوع میکنند بکمیسیون پروگرام - کسانیکه تصویب می کنند قیام نمایند .

رئیس - اکثریت حاصل نشد .

رئیس - حالا بر پیشنهاد حاجی شخبلی رای گرفتن لازم نیست برای اینکه تکلیف همین است **عز الممالک** - بنده عرض میکنم این طرح قابل توجه شد آنوقت رجوع بکمیسیون داخله می شود و اگر نشد نمیشود فرستاد .

پیشنهاد معاضد الملک بمضمون ذیل قرائت شد بنده پیشنهاد میکنم موادیکه راجع بنواقص بلديه است بهیشت وزرا نوشته بطریق لایحه قانونی بمجلس پیشنهاد نمایند تا رای مجلس معلوم و نتیجه اخذ شود .

معاضد الملک - بنده آن اعتراضی را که اول عرض کردم بیجهت عرض نکردم اگر هیئت وزرا یا از طرف وزارت داخله نواقص بلديه

زاروی کافه میآوردند و پیشنهاد مجلس می کردند باینجهت بکساعت وقت مجلس صرف این مطلب بگردیم و مردد نبودیم در رای دادن حالا همینطور پیشنهاد شده در صورتیکه مسئله هم قانونی است و باید خود وزرا اینکار را بکنند و بمجلس پیشنهاد کنند .

میرزا ابراهیم خان - بنده بازمی بینم اینجا يك اشتباه پیش آمده است و آن این است که باینجهت اعتراضات و نواقصی را متوجه می کنیم بیک قوانینی که با کمال دقت از مجلس شورای ملی گذشته است و بنده تقدیس می کنم قانون بلديه را عرض می کنم بهیچوجه من الوجوه منقضی در آن قانون نیست و اگر چنانچه سوءتعمال شده است در جریان این قانون راجع بمقتضات این قانون نیست راجع باشخاصی است که آن قانون را خواسته اند بوقع اجرا بگذارند فقط چیزی را که ایراد کرده اند در این قانون نیست يك ماده است که بتوسط آن می توانند بلديه را منصف کنند در صورتی که بتوان انفصال بلديه را تقاضا نمود و بنده میدانم کدام ماده است مهمتر از این تقاضا از عدم لیاقت اشخاص و نتوانستن بنده که عمل بوظیفه خود نمایم و بنده اعضاء بلديه را هم متضرر میدانم و با کمال جرأت تصور را از طرف وزارت داخله میدانم که بهیچوجه من الوجوه وظائف خود را ملحوظ نداشته که نظارت در امر بلديه است که به پیشنهاد منتهین بلديه بطور صحیح انتخاب شده اند باینرا این متعین وظایف و تکالیف خودشان عمل کرده اند باینجهت این وجوهی که از برای این نوع تخصیص شده است بمعن خود صرف میشود بآخر و عمده چیزیکه اسباب خیال شده است برای نمایندگان محترم کدام است فقط عایداتی است که اخذ میشود و صرف مواضعه نمی شود اگر راهی برای اصلاح این معنی نظر تان می رسد پیشنهاد بکنند و در آن قوانین بلديه هیچ متقضی ندارد و همین قوانین بلديه است که در تحت اجرا شده چه شده که این قانون در طهران اینطور سوه فایده بدهد و در جای دیگر منتج حسن فایده باشد این عیب در قانون نیست عیب در مجری قانون است باید دید آن اشخاصیکه این قانون را ایراد میکنند کفایت ولایات اجرای آن را دارند یا ندارند میب در قانون نیست ملاحظه فرمایند چه شده است که امندی بلديه رشت چطور آن شهر را یکدسته گل کرده اند در این شهر تری بروز نگردند است و اصل مسئله همان است که عرض کردم ما باید دقت کنیم و بینیم و بدانیم که این انجمن بلديه است یا اداره بلديه است اگر انجمن بلديه است چرا حقوق میخوانند اگر اداره بلديه است انجمن بلديه کدام است بنده نفس در قانون بلديه نمی بینم عرض می کنم باید دید که این اشخاص لیاقت دارند و میتوانند که وظیفه خودشان را انجام نمایند یا ندارند باید دید اگر وجوهیکه از برای این عمل معین شده است کفایت میکند یا نمی کند بازم عرض میکنم اصل مسئله همان است که باید دید این انجمن بلديه است یا اداره بلديه و این اشخاص میتوانند بوظیفه خودشان عمل کنند بآخر و بنده قانون انتخابات بلديه را تقدیس میکنم و قابل جرح و تعدیل میدانم .

رئیس - در هر صورت اگر برای اصلاح قانون بلديه لازم باشد که پیشنهاد شود ممکن است بمجلس رجوع بکمیسیون داخله کنیم ولی حالاً چون آن پیشنهاد در دست طرح ادیب التجار رای بگیریم حالا رای میگیریم

براپورت کمیسیون متکرات که طرح ادیب التجار را قابل توجه ندانسته است کسانیکه با راپورت کمیسیون متکرات موافقت نمینی طرح آقای ادیب التجار را قابل توجه ننیدند قیام نمایند .

رئیس - با اکثریت رده شد .

پیشنهاد از یوسف خان میرزا یانس ببارت ذیل قرائت شد :

پیشنهاد میرزا یانس - چون بلديه برخلاف قانون حرکت کرده عرض اعضاء استفاضا کننده را از انتخابات سابق تعیین نموده است و از مجلس انتخاب انتخاب ننموده است لهذا بلديه حاله قانونی نیست، خودش خودش را منفصل کرده است (یوسف میرزا یانس)

عز الممالک - کوبا بانظار تیکه یوزارت داخله داده شده است میتوند هر عضویکه مطابق قانون انتخاب نشد بصوت نشناسد و آنها که استفاضا کرده اند عرض آنها را از محل خودشان انتخاب نمایند .

وزیر پست و تلگراف - بنده که این مسئله را تشریح کردم که برخلاف قانون شده است در اینکار هم باامضای وزارت داخله در کابینه سابق شده است و حالا هم ممکن است از خود بلديه تحقیق کرد لکن بهترین شقوق همین است که عرض کردم که يك ماده نوشته و ضمیمه قانون بلديه شود که حارقه انفصال بلديه چه چیز است و مجلس هم در یک روز فوریتش را بخواهد رای میدهند و بگذرد .

رئیس - خوب است در اینخصوص دیگر مذاکره نکنیم آقای ارباب کیخسرو سثوالی از وزارت مالیه داشتید .

ارباب کیخسرو - این سثوال بنده يك رشته اش راجع بوزارت داخله است خیلی میل داشتم که وزیر داخله هم تشریف داشته باشد با حضور ایشان سثوال کنم ولی چون میدانم وزیر مالیه هم در اینخصوص اطلاع دارند از اینجهت عرض میکنم سثوال بنده این است که ما میدانیم در سابق حکام وقتیکه مأمور میشدند يك بلدی پیشکش میدادند و تقریباً جان و مال مردم را میگریزیدند که هر چه میخواستند بکنند امروز هم تقریباً حکام بهر جا میروند اگر چه اینجا پیشکش نمیدهند ولی مردم همین خیال را میکنند چون هیچ اسباب آسایش مردم فراهم نیامده است متأسفانه نمایندگان هم هنوز هیچ اطلاعی ندارند آن حقوقیکه در حق حکام معین شده است چه میزان است اولاً بنده از آقای وزیر مالیه سثوال میکنم که حقوقیکه بحکام ولایات و ایالات میدهند چه قدر است و بجهت ترتیب میدهند و صورت آن در بودجه خواهد آمد یا در خارج زیرا که مردم باید بدانند که این حکام تعدیاتیکه سابق میکرده اند نمیتوانند بکنند و بهیچوجه حق دیگری ندارند و چیزهاییکه سابق میکرده اند نباید بگیرند مسئله دوم این است که در این چند وقت بر حسب یاردهای اطلاعاتیکه داشتم حکام بعضی مأخوذات در ولایات و ایالات داشته اند این نظریات پیشکاران مالیه در باب آن مأخوذات چه بوده است و آن مأخوذات در کجا حساب شده است .

وزیر مالیه - بنده فقط می توانم آن قسمت از سثوال ارباب کیخسرو را که راجع بمالیه است اینجا جواب بگویم و آن در خصوص مترری حکام است چون محلهای ما خیلی مختلف است حقوق آنها هم خیلی مختلف واقع شده است و اینهم که هنوز در مجلس شورای ملی قرارداد داده نشده است يك فراری در بعضی کمیسیونها در مجلس سابق داده اند و این دوره هم در بعضی کمیسیونها مذاکره کرده که بنده آنوقت داخل نبودم اولی آنچه بوقع وقوع اجرا گذاشته شده است از برای ایالات که چهار جا است آذربایجان - خراسان - کرمان فارس باینها ماهی هزار و سیصد تومان میدهند سایر حکام از هر اتومان دارد تا دو سیصد و پنجاه تومان و دو سیصد تومان و اینها يك ميزانی نداشته بسته بنظر وزیر داخله هائیکه بوده اند و باین ترتیب میداده اند بوده اما در مسئله آن قسمت از سثوال که گفتند بدون حق حکام مداخله تصرفات در مالیه میکنند بدخترانه همین طورها است و مخصوصاً پارسال و اسامیل بعضی از حکام بعضی از پولها در آنجا اخذ کرده اند و این خالی از اشکال هم نیست و گویا آنها که این پولها را اخذ کرده اند چندان باکی هم نداشته اند از اینکه دیوان محاسبات از آنها سثوالی بنمایند .

ارباب کیخسرو - جوابها تیکه داده شد در هر دو مسئله دلیل بی قانونی است و هیچ کدام جواب قانونی نداشت نه از پرداخت حقوق و نه در اخذ تصرفات حکام در مالیات بنده این سثوال را میگذارم و از وزیر داخله سثوال خواهم کرد .

وزیر مالیه - معلوم است تا وقتیکه قانون از مجلس نگذشته است البته نمیشود امورها را مختل گذاشت و البته در این مدت مأمورهای روانه کرده اند و بآنها يك حقوقی داده شده است عرض کردم مقدماتش هم در چهار سال پیش از این در مجلس سابق شده است و حالاً که بودجه وزارت خانهها بمجلس میآید بودجه وزارت داخله هم بمجلس خواهد آمد و بنا بود امروز عصر بودجه وزارت داخله را بوزارت مالیه فرستند يك هفته هم در وزارت مالیه میماند و در آنجا مرتب می شود و بعد میآید بمجلس و در آنجا بیک ترتیبی برای حقوق حکام نوشته شد بمجلس هم هر طور تصویب کرد از آنرا اجرایی خواهد شد .

شیبانی - تقریباً دو ماه پیش يك سثوالی فرستادم بوزارت مالیه در خصوص ده هزار خروارجو که در کاشان فروخته اند از قرار خرواری پنج تومان در صورتیکه جو آرزو خرواری نه تومان قیمت داشت هیچ جواب من نرسیده که کی حاضر خواهد شد برای جواب نمیدانم حالا آقای وزیر مالیه می توانند جواب بفرمایند بآخر .

وزیر مالیه - همین طوری است که اظهار کردند و این در موقعی شده است که بنده وزیر مالیه نبودم و این سثوال هم در همان موقع شده است بعد که بنده فهمیدم پنجاه هزار خروارجو را تسعیر کرده اند و بخرواری پنج تومان از اشخاصیکه داخل در آنکار بودند بنده سثوال کردم که چرا اینکار را کردید کوبا علت این کار این بوده است که در آن ایام بواسطه ای بجنس محتاج شدند که يك مقدار جنس وارد

کنند و آنوقت سهام چون جودر شهر خرواری هفت تومان بوده است و خرواری دو تومان هم تفاوت کرایه محسوب داشته اند و بخرواری پنج تومان تسعیر کرده اند و این مقدار هم تفاوت کرایه که از جاهای مختلف حمل شود داشته است و این پنجاه هزار خروار را بیست و پنج هزار تومان تسعیر کرده اند و این بیست و پنجاه هزار تومان را هم بخواری کیمانی کرایه حمل گندم واگذار کرده اند از برای اینکه زودتر گندمیکه باید بشهر بیاید وارد شود حالا این صلاح بوده است یا نبوده است کاری است که وزارت سابق کرده است بنده شخصاً می گویم که صلاح نبوده است ولی اینکار را کرده اند .

شیبانی - همین است که فرض بنده در این اعتراض شخص حضرتعالی نیست کلیتاً راجع بنوع است و بقصود هم است که چهار کار امروز را بفرما بیندازیم در صورتی که آن روزیکه بنده این سثوال را کردم اگر فردایش وزیر مالیه آمده بود و به بنده جواب می دادند یکسری ستمی میداد می کرد امروز حضرتعالی با بصر احوال که صد هزار یا نود هزار تومان را بیست و پنجاه هزار تومان رسانیدند و این را هم با اختیار خود کیمانی گذارده که خودش بفروشد یا اختیار خودش گندم حمل کند پس در این صورت ممکن است از هر طریق تقبلی در این باشد اما بخواهیم سر کار توجهی بفرمایند که در باب کرایه حمل گندم قدری اینس تقبلیات جلسو گیری بشود ضروری بفرمایند که اینسگونه کارها واقع نشود و استعدا دارم بعد از این سثوالاتی که میشود زودتر تشریف بیآورند جواب بفرمایند که اینطور اسباب تفرق نشود مثلاً يك تفرق کلی عموم ملت از پارلمان این است که میگویند چرا بتکلیفشان عمل نمیکند در صورتی که تکلیف پارلمان پیش از دو مطلب نیست یکی وضع قوانین است یکی نظارت در کار وزراء است وضع قوانین را که میکنند و مشغول هستند اما نظارتی را که باید داشته باشند ما متصل يك مطلب را میگوئیم و متصل فریاد داشته ایم و در این هم که قصوری نشده است در این صورت این تفرق ملت از پارلمان برای چیست .

وزیر مالیه - این مطلب خیلی زیاد بود پنج هزار خروار جو را وزیر مالیه سابق تسعیر کرده است پنج تومان و علت اینکه اینکار را کرده است این بوده است که مقدار گندمی لازم داشته اند که از عایدی خالصجات خواسته اند و ولی نداشته اند که بجهت حمل و کرایه بدهند آمده اند این جو را تسعیر کرده و بقصد کیمانی خالصجات ایاو اجتمع کرده است که کیمانی باید گندمی که بانبار دولت بیآورد از بابت کرایه آن محسوب دارند هم مبالغی کرایه داده است دو روم قریب ده هزار خروار جنس حمل کرده است و در انبار موجود است قدری از آن گندم هم در انبار خود کیمانی موجود است که باید کرایه آنها هم از همین وجه داده شود معلوم است بقیه اش را هم باید کیمانی بول بدهد .

رئیس - آقای بجهت سثوالی داشتید .

بجهت - در هفت ماه قبل از این در زمان وزارت مالیه و توفق الدوله سثوالی راجع بمالیه

هرستان کردم که مالیه هرستان با کی است آیا راجع بپیشکار مالیه هرستان است یا راجع بحکومت هرستان است آیا از طرف وزارت مالیه امینی بجهت مالیه آنجا فرستاده شده است یا راجع بحکومت است جوابهایی که معاون وزارت دادند که اگر نظر آقایان باشد هیچ قانونی نبوده و بنده خواستم يك استیضاحی بخواهم در اینخصوص که توفق الدوله استفا داد بعد حکیم الملک آمد و طولی نکشید ایشان هم تشریف بردند حالا که آقای صنیح الدوله باین معنی که رعایای هرستان نمیدانند که این مالیهائی که میدهند بدولت میرسد یا نرسد بحکومت آنجا هم سر احتکامیکه بگردن مسئول مالیه آنجا نیست يك امین مالیه هم برای آنجا امین نگرده اند و بنده عرض میکنم یکصد و سی چهار هزار تومن مالیات هرستان که متابل آن در دست و پنجاه هزار تومان از هرستان گرفته شده است این را که حکومت گرفته است و بیکسره او رفته و بخرانه دولت نیامده از رعیت گرفته شده است و با کسر بودجهای که ما داریم وزارت مالیه مسبوق هستند از وضع مالیه هرستان که چطور شده است و بیکسره کی رفته و بنده خاطر نشان را حالا مسبوق میکنم که امسال که گذشت ولی لازم است مطلع شوند که پولهای که گرفته شده است چه میشود و چه شده است و برای سال آینده هم يك اقدام فوری بکنند که در اول حمل يك امین مالیه در آنجا حاضر باشد و این هیچ اشکالی ندارد که این امین مالیه هم يك سر کشی بعمل سال گذشته بکند و هم يك ترتیب صحیحی برای سال آینده بدهد در صورتی که يك امین مالیه باشد از طرف وزارت مالیه اصلاح میشود و يك مسئله دیگری که لازم است خاطر نشان را مسبوق کنم این است که در بعضی از بنا در گمرک نیست و بواسطه نبودن گمرک فاجاق وارد می شود و هم در جاهائی که گمرک نیست مثل بندر ناصری صندوقهای را که کیمانی نفت وارد میکند بدون تفتیش است راست است که صندوق های کیمانی از گمرک ماب است انکن چون تفتیش نمی شود خیلی اسباب گمرکی وارد میکنند باسم اینکه اسباب و ادوات کارخانه نفت است و هیچ تفتیش نمی کنند که بدانند چه چیزها است در صندوق مطلب دیگر که لازم است خاطر نشان را مسبوق کنم و سثوال کنم که چه اقدامی کرده اند در خصوص حویزه که سابق بر این خاطر نشان را مسبوق کرده ام که واقع است در سرحد عثمانی و شش فرسخ است تا شماره در آنجا ما گمرک نداریم و بواسطه نبودن گمرک خیلی اشیاء فاجاق از قبیل پوست بره و غیره عبور می کند که سابق بر این کشف بود کشتن بره در تمام ایران بخیفه میکشند و می آورند بحویزه و از خاک عثمانی عبور میکرد و بدون اینکه در گمرک ناصری تفتیش شود از حویزه عبور می کرد و بدون اینکه گمرک بشود می رود بر سر و خاطر وزیر مالیه را مسبوق میکنم که در این خصوص چه اقدامی کرده اند اگر اقدامی کرده اند بفرمایند اگر نفرموده اند اقدامی بفرمایند **وزیر مالیه** - این سثوالاتی که متوالیاً کرده شد فراموش می شود اولاً عرض میکنم پیشکار مالیه

که انبار کنند و این با باید در تمام نقاط مملکت اجرا شود و یاد دینک نقطه این مملکت خوب است آقای حاجی آقا بفرمایند که چه جور قانونی در منع احتکار وضع کنیم والا مقتضیات وقت همین است که نوشته شود و اجرا شود همین هم خیلی فایده دارد

حاجی شیخ اسدالله - تقریباً بیاض معنی احتکار را که در یک وقتی جنس را بوقت نازل بخرند و در یک جایی انبار کنند و در وقت تنگی بقیمت گران بفروشند پس احتکار چه چیز است این را نمی توان در اینجا محل مذاکره قرارداد و در این باب رای گرفت بجهت اینکه همین طور که آقای حاجی آقا فرمودند این خودش یک نوع تجویز احتکاری است می نمایند هر کس می خواهد گندم بخرد در وقت تنگی تغییر پیدا میکند و اسباب این میشود که غله سخت بشود هر طور که که دیش می خواهد بفروشد این خودش یک قانونی است که بدست مردم میدهد و تجویز احتکاری می کنیم این قانون منع احتکار نیست عرض کردم باید آن را کنار گذاشت و یک طوری نوشت که قانون منع احتکار باشد .

وکیل التجار

نکته مهمتری اینجامست و آن این است که اساس این را واگذار کرده اند بحسب بلدی و حکومت که هر وقت حس کردن آونفت برود یک انباری را به شکافند من نمی دانم حس کردن بلدی یا حکومتی بطور اساسی یک قانونی میشود یک جمعیتی بکوتی گندم انبار می کردند و حالا اختیارات را فقط می دهند بدست بلدی یا حکومت در شهر های دیگر هم که بلدی ندارد تمام این زحمت ها برای این است که حکومتها کمک میکنند در احتکار و ما هنوز گمان نمیکنیم باین زودبها بتوانیم یک حکومتی داشته باشیم که اختیار را بدست ایشان که هر وقت حس کردند برود انبار مردم را بشکافند بنده این را فقط می دانم و تصویب نمیکنم و همینطور که گفته شد تصور نمیکنم که این فایده داشته باشد غیر از این که یک ترتیب دیگری داده شود آن ترتیب دیگر باید نوشته شود یعنی دو سه نفر باید بنشینند و یک ترتیب صحیحی بنویسند و بنده بکلی رد می کنم این پیشنهاد را فایده در آن نمی بینم .

حاج شیخعلی خراسانی

باز آقایان نقطه نظرشان همین نقطه تهران است و تمام مملکت ایران نیست یک مرتبه این است که کسی جنس میخورد و انبار می کند یک مرتبه هم این است که آن جنس از خودش است عنوان احتکار بر چه شخصی صدق نمی کند عنوان احتکار بر شخصی صدق می کند که جنس را بخرد

حاج شیخ الرئیس - فرق نمیکند **حاجی شیخعلی** - هر دو هم باشد عنوان می کند که جنس را بجهت بدست بخواهم یا بجهت مصرف شخصی خود مان می خواهم این عنوان احتکار نیست مافقط این قانونی را که می خواهم وضع کنیم بجهت این است که غله ها بیکه انبار میشود در موقع تنگی

بشود استخراج کرد و فروخت غیر از این مقصودی نداریم اگر بنا بگذاریم منع کنیم که هیچکس هیچ وجه غله در خانه خودش نگذارد نباشد در یک جایی که خریداری ندارد آنجا بکنیم ما نباید فکر این را بکنیم که یک قانونی را که می خواهیم وضع کنیم در یک جای مملکت اجرا بشود و در یک جای دیگر اجرا نشود بنده با اعتقاد این مذاکرات فایده ندارد

هشترودی - بنده اعتقاد این است که مجلس حالا در این باب مذاکره نکند در کرد به کمیسیون و اشخاصی که از خصوصیات شرع اطلاع دارند برود در آن کمیسیون و با دقت یک قانونی خواهند نوشت خیلی خوب و اینجا ابدأ آنچه شرع معین کرده است مانفت نشده اند که یعنی چه و ابدأ این هیچ قابل گفتگو نیست بنده اعتقاد این است که مجلس این را رد نکند تا اینکه برود بکمیسیون و یک چند نفری هم که اطلاع دارند حاضر شوند و یک چیزی بنویسند و این را بنده قابل صحبت نمی دانم .

رئیس - این شورکی است حالا آقایان نظریات کلی که در این باب دارند می فرمایند بعد باید رای بگیریم که داخل در مواد شویم . (گفته شد این فایده ندارد و باید بر گردد بکمیسیون)

رئیس - عرض کردم که فایده و مقصود شورکی همین است که اینجا حسن و قبح این قانون گفته شود در موقعی که رای میگیریم از برای داخل شدن در مواد اگر ایشان بر این شد که بر گردد بکمیسیون آنوقت بکمیسیون رجوع خواهد شد

حاج سید ابراهیم - اینجا می خواهم عرض کنم که آقایان ملتفت باشند که احتکار عبارت است از حبس کردن غله یا غیر غله برای گران فروختن این اتحاد عادل و معقول نیست که مشکل باشد مقصود از قانون نوشتن اجرا شدن است پس وقتی که می خواهیم قانون را بنویسیم اول باید ملاحظه امکان اجرائیش را کرد آن وقت قانون نوشتن مقصود از منع احتکار آن بوده است که جنس جنس نشود یعنی که مردمی که می خواهند غله را جمع کنند و بین مردم کم بشود آنوقت باین واسطه گران شود گران مردم بفروشد این ممنوع شود والا فقط جنس را در خانه نگاه داشتن با اینکه هیچکس هم محتاج بآن نباشد این هیچ ضرری ندارد بنده پنجاه هزار من یا پنجاه هزار خروار جنس در خانه نگاه می دارم هیچ عیب هم ندارد پس باید جلوگیری کرد که جنس در یک جا حبس نشود که اسباب گرانی بشود این است عیب احتکار اما اجرائیش را ملاحظه بفرمایید آمدیم در قانون نوشتیم که هر کس در خانه خودش گندمی را ذخیره کرده از هر خرواری پنج قران یا یک تومان گرفته شود می دانند که حال امروزه مملکت اقتضائی کند که اسم تبدیل جدیدی را ظاهر کرد ولو لزومش هم خیلی شدیدی است که اسباب گرانی بدست همین انبار دارها است چنانچه جنس را انبار می کنند که مردم بعداً در آن بندوبست بجهت تریک بکنند مردم را بر اغتشاش که این خرواری پنج قران از آنها گرفته نشود و دیگر اینکه مأمورین

این کار که برود جنس را بکشند و بکشند و بکشند جنس است در خانه مردم بریزند و معضوراتی برای حکومت محل خواهد بود که اجرای او را میماند زیرا لایبدر را باید بشکنند قفل را باز کنند بگویند این اطلاق مهمست در آن اطاق هم هست خود این اسباب اغتشاش است و علاوه بر این باید ملاحظه نمود که این قانون باید در تمام نقاط ایران اجرا شود اگر خارج از آن مقصود مرکز است که ممکن است آنوقت اشخاصی که در تهران هستند و مالکشان در بیرون است جنس را آنجا انبار کنند شما که این قانون را می بینید بگویند هر کس در مرکز جنس انبار کرده باید پنج هزار بشود و این اسباب این میشود که جنس را شهر نمی آورند و غالباً گرانی جنس نیارودن جنس میشود و اگر بفرمایید که تعمیم میدهم با طراف پس شما باید در اطراف یک اداره ای را هم ببینید که این قانون اجرا شود و اسباب اذیت مردم نباشد و گمان میکنم اگر بخواهیم اجرائیش را زود داخل و معاوض حاضر بودند و می گفتند یک چنین اسبابی که باعث صدور نیامدن مردم در اطراف نباشد نداریم پس بهتر این است که اگر بخواهیم مثل امروز صدا از مردم در نیاید یک اساسی یک ماده قانونی بنویسیم که جلوگیری شود از حبس جنس و گران شدن ملاحظه کردیم در بدیم مقتضیات زمان همیشه این بوده است که جنس را نگاهدارند تا گران شود و بفروشند و بدیم در شرع اسلامی در وقتی که این جنس احتکار شود که قوت عمومی در احتکار بماند میگویند «ماهم مجاهه» قانون شرعی است و عبارت مرفوعه است در کتب فقها که در آنجا مجبوره انبار را بشکافند و جنس را بقیمت عادلانه بفروشند یک نکته مسئله را که قیمت عادلانه است عرض میکنم که یک اشتباهی شده است که گفته شد قیمت عادلانه همان قیمت آن روزی است که خرید و فروش می شود این اشتباه است منبش این است که فرض بفرمایند جنس را خریدند یکمن بیکقران خرواری ده تومان بواسطه ای جنس رسید بخرواری بیست تومان قیمت عادلانه بیست تومان نیست همان ده تومان است آن گرانی که بواسطه این جنس آمده است ربطی بخرع عادلانه ندارد پس مراد از قیمت عادلانه را بنده اینطور فهمیده ام بنده ایراد بلقظ ندارم آنچه وزارت داخله و حکومت محل می گفتند که ما می توانیم جلوگیری نمائیم که جنس در اطراف نماند و حمل بشود و جلوگیری از این مطلب بشود همین است که صورت این جنسهای در محل را داشته باشیم که در هر محل در موقع ضرورت ما اخطار کنیم که آن جنس را بفروشد و اسباب این بشود که سختی بر طرف شود و در صورت عدم تمکین بحکم و اجازت شرعی این انبار را باز کنیم و فروخته شود و قیمتش را با صاحبش رد کنیم و پیش از آنچه اسلام مجازات قرار داده است بنظر ما نرسیده است و نمیتوانیم قرار بدیم حالا اگر مجلس مجازاتی فوق این بنظرش میرسد بفرمایند بنظر ما پیش از این نرسیده است اما طر ح را به همین طریق که پیشنهاد شده است بهتر بنظر نرسید برای اینکه در تمام عالم نگاه داشتن جنس آزاد است همه میتوانند در خانه خودشان جنس نگاهدارند نباید گفت در اول امر حبس نشود مگر در موقع مجاهه که ترتیبات دیگری دارد ابتدا نباید گفت که تو ابدأ

جنس انبار نکن همچنین نباید قیمت را محدود کرد پس باید آزاد باشد ولی اسبابی فراهم آورد که جنس در محل باشد و بوقت هم آزاد باشد حکومت هم اجازه و حق دارد و بحسب حکم شرع هم همینطور است که آن جنس را بیرون بیارند و بفروشند تا اینکه تنگی و مجاهه بر طرف شود پیش از این مجازاتی بنظر من نمی رسد حالا اگر مجلس چیز دیگر بنظرش می رسد بگوید .

حاج آقا - بنده عرض کردم این لایحه بر گردد بکمیسیون و الا نهم غرض می کنیم که آن فوایدی که اعضاء کمیسیون داخله در نظر گرفته اند هیچ بر این لایحه تصور می کنیم مترتب نشود و علاوه بر این که فایده برای این لایحه مترتب نخواهد شد یک اسباب اشکالاتی هم فراهم بیاید مگر از اجرای طبیعی خودش می خواستیم وارد شویم بجهت آسایش عموم خلق در هر جایی در مقام توسعه ارزاق باید ابتدا این را تکلیف مختصه بلدی بدانیم و هیچ ترتیب دیگری داخل این مطلب نشویم و بلدی باید توسعه ارزاق این شهر را فراهم بیارود و قبل از وقت واسطه سر - شماری که کرده و می دانند چند نفرت لازم دارند از گندم و برنج و سایر چیزها تمام اینها را تهیه نمایند این یک طریقی است که باید معمول شود در مملکت و بدینخانه تا حالا که نشده است بلکه بدتر اسباب گرانی و فحطی می شوند و خودشان شریک دزد هستند اما این ربطی با اساس ندارد ما بعد از آنکه دیدیم ترتیب بلدی ترتیبی نیست که بقواند جلوگیری کند از مجاهه و انبار داری بعضی از آقایان بغض افتادند که یک مجازاتی برای کسانی که حبس می کنند ارزاق را قرار بدهند که آن مجازات سبب شود که اجناس حبس نشود وقتی که حبس نکردند بالظبطه فرزاد می شود و اسباب آسایش عمومی می شود این اساس نظر صاحب طرح بود حالا اگر کسی نظری داشته باشد در آن طرح بدی می است باید موادش را جرح و تعدیل کند و اعضاء کمیسیون هم نظریات خودشان را ضمیمه نموده بدست مجلس بیاید ولی اساس را بکلی نباید بهم زد بطوری که اصل مقصود صاحب طرح از بیان برود آقایان می فرمایند نقطه نظر این است که توسعه بر مردم باشد بدی می است که توسعه بر مردم لازم است ولی آیا بر ترتیبی که کمیسیون پیشنهاد کرده است اسباب رفاه عمومی فراهم می شود آیا بعد از این جلوگیری از انبارداری می شود آیا آن کسیکه این را پیشنهاد کرده است این مطلب را که هر کس گندم را که هر کس گندم دارد حکومت این مطلب را که هر کس گندم دارد حکومت محل اطلاع بدهد که هر گاه سختی و مجاهه شد برود انبار را بشکافند و گندم را بیارند این مطلب را آن کسیکه حکومت خیر می دهد ملتفت نیست آقایان کسیکه انبارداری می کنند می خواهند مردم در تنگی و شدت بیفتند و این جنس را بقیمت گران بفروشند ملاحظه این را نخواهد کرد اگر بیاید بحکومت خیر بدهد آن غرضش بدست نمی آید و این نقض فرض است و برای تحصیل فرض خودش پیش بندی خواهد کرد و اینها همه موانع است و بدی می است آن که گندم را حبس می کند برای این است که گران شود گران بفروشد و در صورتی که بنویسیم

که باید بحکومت خریدند و اگر گران شد قهر می آید در بازار می کنند و گندم را می برند یقیناً بهتر ترتیبی باشد خبر نمی دهند و نمی گذارند که حکومت آن جنس را بیارود و اسباب سختی و تنگی برای مردم بیچاره فراهم خواهد آورد همانطور که عرض کردم ما نباید قانونی برای منع احتکار بنویسیم نه منع بسیار آن طوری که آقای شیخعلی فرمودند البته گندم محل می خواهد مثل سایر اجسام ولی نباید قانونی برای منع احتکار نوشت و ملاحظه سرعت و تسهیل جریانش را کرد هر وقت ما توانستیم قانون برای احتکار بنویسیم و اسباب اجرای آن فراهم بیاریم و مجازات برای متحرکین قرار بدهیم آنوقت می نویسیم والا این را ابدأ نباید بحکومت آورد و نباید مذاکره کرد و اسباب رفاه عمومی را باید بوزارت داخله و حکومت محل واگذار کرد که هر طوریکه خودش می داند اسباب رفاه مردم را فراهم بیارود و ابدأ ملاحظه انباردارها را نکنند و الا بنده عرض میکنم امروز کمیسیون داخله ملاحظه صاحب ملک را بکنند و بگویند آنها را آزادند هر ضرر بخوانند بفروشند و انبار کنند و هیچ مجازاتی برای آنها معین نکنند در حالتی که عموم ملت و کسانی که بیچاره هستند و تمام شبانه روز خودشان را صرف میکنند برای همان نان شبانه روزی یعنی اغلب ملت طرفند با انباردارها پس در یک همچو موردی دیگر طرفداری از صاحب ملت چرا میکنند خوب است این را مسکوت عنه بگذارند و منتظر باشند تا وقتیکه اسباب جریان و اجرای آن را فراهم کنند آنوقت این قانون را بگذارند و الا بنده هیچ تصویب نمیکنم و یک همچو قانونی نباید از مجلس بگذرد که هیچ فایده بر آن مترتب نباشد .

آقا میرزا مرتضی قلیخان - بنده در اصل این پیشنهاد حرف دارم که این چرا باید به مجلس بیاید بواسطه اینکه آنطرخی را که آقای ادیب التجار پیشنهاد کرده بودند مستلزم وضع یک مالیات جدیدی بوده و قانوناً باید بحکومت بیاید اما این ترتیبی که آمده است فقط یک نظامنامه داخلی است ما بین بلدی و حکومت و تصور نمیکنم که مجلس شورای ملی باید در نظامنامه داخلی حکومت و بلدی که گفتگو کنند قانون بلدی را با این مجلس وضع کند ولی بعد از اینکه مرتب شد نظامات جزئی را که نباید مجلس وضع کند مثل اینکه قانون نظم را مجلس وضع میکند بعد از اینکه نظامیه تشکیل شد دیگر نظامات داخلی او را خودش باید فراهم بکند مثل اینکه شب ساعت سه و نیم شبور بکشند یا ساعات چهار و اگر رجوع شود اسباب خنده خواهد بود عرض میکنم برای احتکار اگر یک قانون محکم بگذاریم من نمیدانم که وضع قانون احتکار که آقای حاجی آقا میگویند چه چیز است قانون منع احتکار که شرعاً وضع شده است دیگر چه قانونی وضع کنیم اگر همان قانون را معین کنیم که آن معین است مجازاتش هم معین است نهایت بعضی جزئیات دارد که بنظر حاکم است و حکومت هم در هر محلی میتواند بنظر حکومت شرعی آن قانون را مجری بدارد پس کلیه این راجع میشود بلدی و حکومت پس هیچ نباید این قانون را اینجا گفتگو بکنیم این قانون از اول تا آخر نه وضع

مالیات است که ما اینجا قبول دارد بکنیم و نه اینکه راجع بکلیات مملکتی که در آن جای مذاکره باشد و بنده مذاکره در این قانون را زائد و غلط میدانم و رد میکنم پیشنهاد آقای معاضد الملک فرات شد .

« بنده پیشنهاد میکنم که راپورت کمیسیون داخله راجع باحتکار غله بکمیسیون داخله اماده شود که با حضور وزیر داخله تجدید نظری شده عقاید خود را ثانیاً بمجلس شورای ملی تقدیم دارند . »

محمد هاشم میرزا - اما در خصوص این پیشنهاد همینطور هم شده بجهت اینکه در کمیسیون داخله با حضور وزیر داخله مذاکره شد و این نتیجه همان مذاکرات است و اما بفرمایشی که آقای میرزا مرتضی قلیخان فرمودند که این راجع بحکومت نیست بنده این را هیچ نفهمیدم لایحه هر قانونی که نوشته میشود باید بحکومت بیاید و در مجلس وضع شود اشخاصی که خواهند گندم انبار کنند باید بحکومت اطلاع بدهند آنجا که در قانون وزارت معارف گفتند کسانی که موقوفه دارند بیایند وقف نامه هایشان را در وزارت اوقاف ثبت کنند اگر تعقیب بکنیم بر آنها هم این ایراد وارد است و این قبیل مطالب خیلی گذشته است و بحثی هم نیست اما این مطلبی که آقای حاجی سید ابراهیم در معنای قیمت عادلانه فرمودند بنده همچو معنای تابعال نشنیده بودم خوب است صریحاً توضیح بفرمایند که این موضوع بحث کدام یک از مسائل عامه است اما اینکه میفرمایند که اشتباهی شده است این است که این مواد قانون منع احتکار باید اسمش را گذاشت قانون منع متحرکین که بلدی یا حکومت بداند که کسی متحرک است یا اینکه بدانند عند الضروره که کسی گندم زیادی از مصرف خودش دارد که در موع لزوم زیادی گندم را بیارود و بفروشد تا اسباب آسایش عمومی بشود و ضرری هم به بنیم در این قانون متحرکین اما وضع قوانین هم گفته شد قوانین شرع کافی است و گمان ندارم محتاج وضع قانون دیگری باشد بنده موافق هستم .

کاشف - تقریباً دو سال و هفتاد سال است که ملت یعنی فقرا ملت گرفتار ظلم متحرکین بر ترتیبی که بدیده میشود بوده هستند در صورتیکه محصول این مملکت چندین برابر مصرفش بوده و متحرکین علاوه بر ظلمی که بقرا کرده اند یک جلوگیری از ترتیبات این مملکت هم کرده اند و این بوده است که همیشه آن پول های خودشان را که میتوانستند صرف ترتیبات مملکت و بعضی کارهای مهم بکنند با تمام صرف ذخیره آذوقه مردم کردند و از این راه دارای ثروت و ثمن شده اند و علاوه جلوگیری از تجارت مردم کرده اند حالا می خواهیم قانونی برای جلوگیری از این ترتیبات مملکت وضع کنیم باید لافلاقی اگر خودمان نمیدانیم بسک اندازه ملاحظه کنیم که در سایر ممالک که خیلی محصولاتشان کمتر از مصرفشان است بجهت ترتیب رفتار کرده اند ما هم همانطور رفتار بکنیم و مقصود عرض بنده اینست که افراط و تفریط نباشد و این چند ماده که از کمیسیون آمده است بنده هیچ نمیفهمم و از جمله اشخاصیکه طرح آقای ادیب التجار را اعضاء کرده بودند اساساً خیلی خوب میدانستیم یک همچو قانونی را منتهی در موافق قدری مذاکره میشد و آن مقصودی که ما داشتیم از آن طرح ابدأ از این راپورتی که از کمیسیون داخله آمده است آن مقصود بمل نیاید از آن جهت بنده عرض میکنم که کار باید با افراط و تفریط نباشد همه میدانند